

LOKALNY PROGRAM

rewitalizacji

gminy Drawno na lata 2017–2023

Załącznik do Uchwały: Nr XLII/222/2018
Rady Miejskiej w Drawnie
z dnia 22 lutego 2018 r.

**Fundacja Nauka
dla Środowiska**

ul. Raławicka 15-17
75-620 Koszalin
www.ndsfund.org
Tel. 94 347 82 05

**Aktywa Plus
Emilia Kowalska**

Bolesława Śmiałego 39/2
70-351 Szczecin
www.aktywaplus.pl
Tel. 91 444 31 63

**Koszalińska Agencja
Rozwoju Regionalnego S.A.**

ul. Przemysłowa 8
75-216 Koszalin
www.karrsa.pl
Tel. 94 341 63 30

**4C Centrum
Ekonomii Społecznej sp. z o.o.**

ul. Koński Kierat 14/15
70-563 Szczecin
www.4c.szczecin.pl
Tel. 91 881 26 94

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	4
1. Ogólna społeczno-gospodarcza charakterystyka gminy Drawno na tle regionu	5
2. Powiązania programu rewitalizacji społecznej z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Drawno	7
3. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie Drawno	18
3.1. Metodologia diagnozy na potrzeby rewitalizacji	19
3.2. Geokodowanie danych i zasięg przestrzenny diagnozy	29
3.3. Analiza wewnętrznego zróżnicowania gminy ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych w głównych sferach funkcjonalnych: analiza ilościowa/statystyczna	32
3.4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego w gminie Drawno	40
4. Wyznaczenie obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem partycypacji mieszkańców i lokalnych liderów – diagnoza pogłębiona	42
4.1. Partycypacyjna ocena obszaru rewitalizacji	43
4.2. Obszar rewitalizacji gminy Drawno	46
Podobszar Niemieńsko	48
Podobszar Święciechów	49
Podobszar Drawno	50
4.3. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji	51
4.3.1 Podobszar Chomętowo	51
4.3.2 Podobszar Konotop	52
4.3.3 Podobszar Niemieńsko	53
4.3.4 Podobszar Święciechów	54
4.3.5 Podobszar Drawno	55
5. Wizja, cele i kierunki działania	56
5.1. Wizja	57
5.2. Cele i kierunki działania	59
6. Lista projektów rewitalizacyjnych	61
6.1. Główne projekty rewitalizacyjne dotyczące obszaru zdegradowanego, które będą realizowane w ramach danego programu rewitalizacji	62
6.2. Ogólny opis projektów rewitalizacyjnych uzupełniających	82
6.3. Harmonogram realizacji projektów	85
7. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji	87

8. Mechanizmy włączenia w proces rewitalizacji mieszkańców, przedsiębiorców, innych podmiotów oraz grup aktywnych na terenie gminy	90
Otwarta Grupa Robocza na Rzecz Rewitalizacji	95
Stolik rewitalizacyjny	100
Młodzieżowi liderzy rewitalizacji	101
Kluby Radykalnych Matek Wiejskich	102
9. System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji	104
9.1. Zespół ds. rewitalizacji	105
9.2. Promocja Lokalnego Programu Rewitalizacji	106
10. System monitoringu skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu	107
Spis map.....	113
Spis tabel.....	114
Spis rysunków	115
Spis literatury	116
Aneks nr 1 – Wartości bazowe wskaźników	117
Aneks 2 – Mapa obszaru gminy z naniesionym obszarem zdegradowanym i obszarami rewitalizacji	119

Wstęp

Rewitalizacja społeczna jest skoncentrowanym terytorialnie procesem wyprowadzania obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego. Jest prowadzona w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania przede wszystkim na rzecz lokalnej społeczności, a także elementów, w którym te społeczności funkcjonują czyli gospodarki oraz przestrzeni przyrodniczej i funkcjonalno-technicznej. Cechą szczególną rewitalizacji jest jej partycypacyjny charakter co oznacza, że jest prowadzona przez interesariuszy na podstawie programu rewitalizacji. Celem lokalnego programu rewitalizacji jest planowanie i wdrażanie działań ukierunkowanych na ożywianie i zrównoważony rozwój obszarów, które utraciły dotychczasowe funkcje społeczne i gospodarcze.

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Drawno powstał w ramach projektu rewitalizacji społecznej dla 18 samorządów lokalnych z województwa zachodniopomorskiego (tj. Barwic, Brojc, Brzeźna, Dobrej, Dobrzan, Drawna, Grzmiącej, Karnic, Kozielic, Krzęcina, Morynia, Ostrowic, Płotów, Radowa Małego, Rąbina, Szczecinka, Świdwina i Węgorzyna), który rozpoczął się 1 października 2016 roku. W ramach projektu zaplanowano dla społeczności lokalnych „dotacje” – każda w kwocie do 20 tys. zł. Ponadto, przeprowadzono wspólnie partycypacyjną diagnozę lokalną, a następnie ciąg działań animacji lokalnej wokół dobra wspólnego. Wszystkim uczestnikom zapewniono specjalistyczne doradztwo oraz konsultacje przy tworzeniu planów rewitalizacji.

1. Ogólna społeczno-gospodarcza charakterystyka gminy Drawno na tle regionu

Gmina Drawno to gmina miejsko-wiejska, administracyjnie położona w województwie zachodniopomorskim, w powiecie choszczeńskim. Gmina leży na Równinie Drawskiej i Pojezierzu Wałęckim, przepływa przez nią rzeka Drawa. Znaczną część gminy Drawno zajmuje Drawieński Park Narodowy i Puszcza Drawska.

Na terenie gminy Drawno znajduje się fragment Drawieńskiego Parku Narodowego, który zajmuje powierzchnię 1 903,42 ha. Jest to część parku obejmująca odcinek doliny rzeki Drawy od jeziora Dubie w Drawnie do lasów między szosami Zatom–Radęcin i Bogdanka–Głusko.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze dla gminy Drawno na tle powiatu choszczeńskiego

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	Gmina Drawno 2014	Gmina Drawno 2015	Gmina Drawno 2016	Powiat Choszczeński 2016
Ludność	5222	5177	5127	49220
Ludność na 1 km ²	16	16	16	37
Kobiety na 100 mężczyzn	99	99	99	100
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	52,6	52,9	52,9	57,8
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3285	4072	4225	3910
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3267	3737	3957	3777
Turystyczne obiekty noclegowe	4	4	5	10
Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	4	4	5	5
Lesistość (w %)	67,3	67,3	67,3	38,4
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	15	8	14	26
Pracujący na 1000 ludności	123	135	129	122
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	12,3	11,3	11	9,4
Ludność korzystająca z instalacji:				
wodociągowej	85,5	89,8	89,8	92
kanalizacyjnej	62,1	62,6	63	76,8
gazowej	20,5	20,8	21,1	45,8
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	1049	1096	1109	1309

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Statystyczne Vademecum Samorządowca, 2014, 2015, 2016, Warszawa.

2. Powiązania programu rewitalizacji społecznej z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Drawno

Wyznaczone cele strategiczne rewitalizacji powinny być odpowiedzią na problemy społeczno-gospodarcze występujące w gminie. Problemy te określone są w dokumentach strategicznych na poziomie diagnozy, która zwarta jest najczęściej w Planie rozwiązywania problemów społecznych lub też w samej strategii rozwoju. Niejednokrotnie w analizowanych strategiach, tak gminnych jak i powiatowych, poszczególne problemy i kwestie społeczne pojawiają się tylko w diagnozie bądź ujmowane są wyłącznie jako cel strategiczny (lub zaplanowane działanie). Pożądana jest natomiast sytuacja, w której sformułowane cele strategiczne nakierowane są na rozwiązywanie zawartych (opisanych) w diagnozie problemów społecznych. Spojrzenie na rewitalizację przez pryzmat adekwatności celów strategicznych do zdiagnozowanych potrzeb (problemów) pokazuje, w ramach których kierunków poszukiwać należy głównych problemów danego obszaru, ale też wskazuje w ramach jakich obszarów można szukać rozwiązań kwestii problemowych.

Gmina Drawno posiada następujące dokumenty strategiczne powiązane z procesem rewitalizacji:

- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Drawno na lata 2016– 2020 z perspektywą do roku 2022
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Drawno
- Plan Działania Gminy Drawno w Sektorze Turystyki
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawno
- Gminny Program opieki nad zabytkami

2.1. Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Drawno

Gmina Drawno posiada ponadprzeciętne walory środowiska przyrodniczego, które pozwalają na rozwój turystyki pieszej i wodnej. W gminie na szeroką skalę rozwija się turystyka wiejska i agroturystyka. Niezwykle ważne jest, aby powstała infrastruktura turystyczna obsługująca turystów przez cały rok, bez względu na warunki atmosferyczne.

Bardzo istotne dla ochrony powierzchni ziemi, wód gruntowych i powierzchniowych jest systematyczne eliminowanie tzw. dzikich wysypisk odpadów – poprzez objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem wywozu odpadów i selektywnej zbiórki niektórych ich rodzajów.

W najbliższych latach planowane są kolejne inwestycje drogowe, które zmienią stan i wygląd dróg, pozwalając na bezpieczne przemieszanie się po terenach gminy. Inwestycje te będą realizowane w ramach rewitalizacji miasta Drawna.

Na podstawie przedstawionego dotychczas materiału oraz postulatów zgłoszonych przez mieszkańców gminy na zebraniach wiejskich w roku 2014 i 2015 sporządzono następującą listę najważniejszych problemów:

- zły stan techniczny dróg powiatowych i gminnych;
- nierozwiązany problem kanalizacji ściekowej, braki w sieci wodociągowej wymagającej restrukturyzacji i przebudowy;
- zły stan techniczny obiektów infrastruktury społecznej i zabytkowej;
- znikome wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii (wiatrowej, słonecznej i wodnej);
- niewystarczający poziom rozwoju agroturystyki i turystyki wodnej;
- braki w dostępie do Internetu;
- niska aktywność mieszkańców na spotkaniach organizowanych przez gminę.

Większość placówek kulturalnych znajduje się w Drawnie, choć istnieje także oferta kulturalna na obszarach wiejskich. Nie jest ona jednak tak bogata w wydarzenia jak ta, którą proponuje miasto Drawno. Panuje powszechne odczucie, że w ostatnich latach obniżył się poziom uczestnictwa społeczności gminy w życiu kulturalnym. Należy tu wziąć pod uwagę fakt, że zmienił się model uczestnictwa w kulturze. Dlatego też priorytetem w dziedzinie kultury powinno być – z jednej strony wykorzystanie potencjału kulturalnego gminy dla jej promocji na zewnątrz, a z drugiej – wzmocnienie istniejących i pobudzanie nowych potrzeb kulturalnych wśród jego mieszkańców.

Lista projektów

Gospodarka wodno-ściekowa:

1. Przebudowa sieci wodociągowej w ulicy Choszczeńskiej.
2. Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej na ul. Wczasowej w Drawnie.
3. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej na ul. Polnej w Drawnie.
4. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalnią ścieków w Dominikowie.
5. Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej z przyłączami do nowopowstałych działek budowlanych przy ul. Chomętowskiej (za Elpomem).
6. Oczyszczalnia ścieków w Chomętowie.

Budowa lub modernizacja dróg lokalnych:

1. Przebudowa nawierzchni ulic: Saperów, Zdrojowej, Piaskowej i Potkowej w Drawnie wraz z budową oświetlenia drogowego.

2. Przebudowa drogi gminnej – części ul. Poprzecznej i część ul. Kwiatowej w Drawnie.
3. Przebudowa nawierzchni drogi gminnej Jażwiny–Sówka.
4. Budowa i przebudowa ulicy Wczasowej w Drawnie wraz z budową oświetlenia.
5. Przebudowa nawierzchni drogi gminnej Drawno–Zdanów.
6. Poprawa wizerunku zabytkowej części centrum Drawna poprzez wymianę oświetlenia drogowego.
7. Przebudowa drogi w zakresie oświetlenia na ul. Tylnej w Drawnie.

Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego:

1. Remont budynku UMiG – ul. Kościelna 3.
2. Zabezpieczenie ruin zamku Wedłów.

Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne; gospodarka mieszkaniowa:

1. Remont remizy w Zatomiu – adaptacja obiektu na świetlicę wiejską.
2. Budowa świetlicy w Konotopiu i Niemieńsku.
3. Remont świetlicy w Dominikowie.
4. Remont remizy w Dominikowie.
5. Remont remizy w Brzezinach.
6. Budowa mieszkań socjalnych.

Kształtowanie przestrzeni publicznej:

1. Budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie wraz z zagospodarowaniem
1. Nabrzeża.
2. Zagospodarowanie terenu parku za boiskiem sportowym w Drawnie (czyszczenie, oświetlenie,
3. elementy sportowe, mała architektura) wraz z budową ścieżki edukacyjno-sportowej.
4. Zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne terenu (ścieżka zdrowia, siłownia zewnętrzna itp.) przy
5. skwerku między Szkołą Podstawową a jeziorem Adamowo w Drawnie.
3. Wyposażenie kąpieliska miejskiego w Drawnie (ślizg, zjeżdżalnia dmuchana itp.).
4. Budowa dwóch pomostów drewnianych oraz slipu na łódzie na jeziorze Grażyna w Drawnie.

Zapisy niniejszego LPR wpisują się w sposób bezpośredni w kierunki rozwoju i inwestycje wskazane Strategii w zakresie realizacji priorytetowych przedsięwzięć dotyczących obszarów

zdiagnozowanych jako obszar rewitalizacji. Realizacja LPR stanowić będzie istotny wkład w realizację celów Strategii gminy.

2.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Drawno

Dokument został opracowany w 2008 roku. Brak jest określenia ram czasowych na jaki został uchwalony. Ponieważ brak jest nowego dokumentu lub jego aktualizacji, przyjmuje się, iż jego zapisy są wciąż obowiązujące.

W celu realizacji celu nadrzędnego strategii sformułowano 4 podstawowe cele, którym przyporządkowano działania służące osiągnięciu głównego celu. Hierarchia skonkretyzowanych celów podstawowych wynika z analizy SWOT oraz diagnozy dotyczącej najważniejszych problemów społecznych. Problemy społeczne wskazane w strategii stanowią bazę do określenia celów LPR w zakresie interwencji w obszarze społecznym, który jest filarem procesu rewitalizacji.

Cel strategiczny nr 1 – Zmniejszenie liczby osób i rodzin zagrożonych patologiami społecznymi

A. Aktywizacja świadczeniobiorców pomocy społecznej

1. Wprowadzanie innowacyjnych metod pracy z długotrwałym świadczeniobiorcą.
2. Tworzenie i realizacja programów pomocy prowadzących do usamodzielnienia (poradnictwo).
3. Inicjowanie powstania grupy samopomocy.

B. Przeciwdziałanie i profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych

1. Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych.
2. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjno-edukacyjnej dla dzieci i młodzieży informującej m.in. o negatywnych skutkach spożywania alkoholu.
3. Wskazywanie osobom uzależnionym i zagrożonym uzależnieniem możliwości uzyskania pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej.
4. Wspieranie powstawania grup samopomocowych AA.
5. Rozwój poradnictwa specjalistycznego dla osób wychodzących z alkoholizmu.
6. Otoczenie opieką członków rodzin osób uzależnionych i udzielanie im pomocy, w tym dotyczącej przemocy w rodzinie.
7. Ciągłe monitorowanie zjawiska spożywania alkoholu, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.
8. Działalność edukacyjna polegająca na promocji zdrowego stylu życia.
9. Monitorowanie i pozostawienie na dotychczasowym poziomie liczby punktów sprzedaży alkoholu w gminie, zaostrezenie kontroli w punktach sprzedaży.

C. Ochrona dzieci przed przemocą, narkomanią i skutkami alkoholizmu rodziców

1. Rozwój poradnictwa specjalistycznego.
2. Tworzenie i realizacja programów profilaktycznych.

3. Wspieranie akcji informacyjnych na temat przemocy, narkomanii i alkoholizmu.
4. Wskazywanie i tworzenie dla dzieci i młodzieży alternatywnych do alkoholu i narkomanii form spędzania wolnego czasu.
5. Psychoedukacja rodziców (dot. problemu narkomanii).
6. Wspieranie letniego i zimowego wypoczynku dzieci z rodzin wysokiego ryzyka.
7. Rozwój zajęć pozalekcyjnych w szkole i poza szkołą.
8. Szkolenia dla nauczycieli i pracowników pomocy społecznej.
9. Wspieranie organizacji pozarządowych.

Cel strategiczny nr 2 – Wspieranie prawidłowego funkcjonowania rodzin

A. Podniesienie świadomości opiekuńczo- wychowawczej

1. Pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych poprzez działanie edukacyjne i wspierające, by lepiej radziły sobie z trudną sytuacją rodzinną.
2. Informowanie rodzin o dostępnych formach pomocy.
3. Utworzenie i wdrożenie gminnego systemu pomocy rodzinie (ze strony M-GOPS, szkoły, psychologa).
4. Uświadamianie rodzicom ich roli w wychowaniu dzieci (pedagogizacja rodziców).
5. Promowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny, promocja wartości rodzinnych.
6. Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie nowoczesnych metod wychowawczych.
7. Uświadamianie młodzieży w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej.
8. Koordynacja działań i współpraca ośrodka pomocy społecznej, szkoły, instytucji kościelnych w zakresie wsparcia udzielanego rodzinie.

B. Wzmocnienie relacji rodzinnych poprzez prawidłowe spędzanie wolnego czasu

1. Zwiększenie świadomości w zakresie prawidłowego zagospodarowania czasu wolnego.
2. Promowanie aktywnego wypoczynku (sport, wycieczki, itp.).
3. WYROBIENIE nawyku aktywnego wypoczynku rodzinnego.
4. Organizowanie imprez kulturalno-rozrywkowych.
5. Stworzenie dzieciom i młodzieży alternatywnych metod spędzania wolnego czasu (świetlice środowiskowe, kawiarenki internetowe, zajęcia pozalekcyjne, koła zainteresowań itp.).
6. Doposażenie istniejących świetlic środowiskowych.
7. Tworzenie gminnych programów wzmacniających więzi rodzinne.

C. Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu

1. Pogadanki wskazujące na prawidłowe wzorce zachowania.

2. Promowanie właściwych zachowań.
3. Promowanie zdrowego stylu życia.
4. Rozwój profilaktyki uzależnień.

Cel strategiczny nr 3 – Ograniczenie zjawiska marginalizacji grup szczególnego ryzyka

A. Ograniczenie skutków ubóstwa

1. Działania ratunkowe polegające na udzielaniu doraźnej pomocy w formie pieniężnej - świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, zasiłków i stypendiów dla dzieci i młodzieży.
2. Działania polegające na udzielaniu świadczeń w formie niepieniężnej – dotacja na posiłki dzieci w szkole, zakup podręczników, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania.
3. Łagodzenie skutków ubóstwa poprzez organizowanie robót publicznych i organizowanie prac społecznie użytecznych.
4. Praca socjalna z beneficjentami mająca na celu wskazanie umiejętnego sposobu odkrycia i wykorzystania ich własnych zasobów (praca socjalna, wsparcie psychologiczne, doradztwo zawodowe).
5. Stałe doskonalenie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami zajmującymi się problemem ubóstwa.
6. Stała weryfikacja przyznawanych świadczeń (głównie pieniężnych), tak, aby przyznawana pomoc trafiała do osób rzeczywiście jej potrzebujących.

B. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego udziału w życiu społecznym

1. Współpraca z organizacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.
2. Wsparcie Środowiskowego Domu Samopomocy.
3. Edukacja dzieci i dorosłych w zakresie przybliżenia problemów osób niepełnosprawnych.
4. Systematyczne świadczenie usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych oraz specjalistycznych.
5. Likwidacja barier architektonicznych oraz komunikacyjnych.
6. Pomoc w wyposażaniu mieszkań chronionych dających możliwość utrzymania maksymalnie długiej samodzielności.
7. Profilaktyka dla członków rodzin osób niepełnosprawnych.
8. Pomoc w podjęciu pracy osobom niepełnosprawnym.
9. Organizowanie imprez kulturalno-rozrywkowych.

C. Poprawa jakości życia oraz zwiększenie możliwości udziału w życiu społecznym osób starszych i chorych

1. Rozwój usług opiekuńczych dla osób starszych.
2. Inicjowanie tworzenia domów dziennego pobytu.

3. Wspieranie rodzin opiekujących się osobami starszymi i chorymi (np. poradnictwo psychologiczne).
4. Udzielanie pomocy materialnej osobom starszym i chorym np. przy zakupie leków, opału, dodatki mieszkaniowe itp.
5. Organizowanie imprez kulturalno-rozrywkowych dla osób starszych i ich rodzin.
6. Edukacja w zakresie funkcjonowania osób starszych w rodzinie.
7. Inicjowanie utworzenie Klubów Seniora.

D. Poprawa jakości życia poprzez zabezpieczenie mieszkań dla najbardziej potrzebujących

1. Opracowanie czytelnych zasad przydzielania i wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy.
2. Monitorowanie zagrożeń wynikających z zaległości czynszowych lokatorów komunalnych.
3. Tworzenie mieszkań socjalnych poprzez adaptację niewykorzystanych budynków komunalnych na mieszkania.
4. Tworzenie mieszkań chronionych.
5. Budowa budynku komunalnego z przeznaczeniem na mieszkania dla najbardziej potrzebujących.

E. Zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego osób bezrobotnych

1. Budowanie sieci współpracy między instytucjami działającymi na rzecz rozwiązywania problemów bezrobocia.
2. Rozwój doradztwa zawodowego, także w szkołach.
3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu (prace interwencyjne, roboty publiczne, staże, przygotowanie zawodowe).
4. Wspieranie szkoleń zawodowych.
5. Wspieranie zatrudnienia subsydiowanego.
6. Organizowanie pomocy psychologa w celu eliminacji negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia.
7. Działania informacyjne i konsultacyjne na terenie urzędu gminy dla bezrobotnych poszukujących pracy.
8. Wspieranie Klubu Integracji Społecznej.
9. Wspieranie Stowarzyszenia Ludzi Bezrobotnych.
10. Rozwój poradnictwa specjalistycznego.
11. Stworzenie preferencyjnych warunków dla rozwoju lokalnego rynku pracy.
12. Promowanie przedsiębiorczości.

Cel podstawowy nr 4 – Wzmocnienie oddziaływania i intensyfikacja działań Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drawnie

1. Współpraca M-GOPS z organizacjami społecznymi i koordynacja wspólnie podejmowanych działań.
2. Wprowadzenie nowoczesnych metod pracy i podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w M-GOPS.
3. Udział pracowników M-GOPS w szkoleniach, kursach, warsztatach.
4. Wymiana doświadczeń, korzystanie z pozytywnych wzorców innych gmin.
5. Wzmocnienie kadrowe Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drawnie.

2.3 Plan Działania Gminy Drawno w Sektorze Turystyki

Gmina Drawno położona jest w najbardziej atrakcyjnym turystycznie obszarze powiatu choszczeńskiego. Z uwagi na znaczne obszary objęte ochroną (około 95% gminy) wskazany jest rozwój turystyki zrównoważonej, nie zagrażającej środowisku. Turystyka jest ujęta w dokumencie jako gałąź gospodarki mająca szanse stać się motorem rozwoju gminy. W związku z tym działania w sektorze turystyki są jednym z ważniejszych elementów przyczyniających się do realizacji celów LPR w zakresie rozwoju gospodarczego.

Główne dziedziny rozwoju turystyki to:

- turystyka piesza,
- turystyka rowerowa,
- turystyka kajakowa i żeglarstwo,
- wędkarstwo,
- jeździectwo,
- turystyka zmotoryzowana.

W ramach dokumentu określone zostały bariery rozwoju turystyki, do których zaliczają się między innymi:

- niewystarczająca baza noclegowa i gastronomiczna,
- niewystarczająca liczba boisk i obiektów sportowych w małych miejscowościach i wsiach,
- słaba jakość dróg,
- niewystarczająca ilość szlaków i ścieżek turystycznych,
- brak hoteli całorocznych,
- brak jednolitego produktu turystycznego dla gminy,

- niewystarczająca liczba obiektów ogólnodostępnych turystycznych,
- brak infrastruktury dla kajakarzy.

2.3. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Drawno

Przyjęto wielofunkcyjny rozwój gminy rolniczej przy rozwoju drobnej przedsiębiorczości, rzemiosła, turystyki i usług, z poszanowaniem zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego.

W obecnym stanie gmina Drawno nie dysponuje aktualnym planem zagospodarowania przestrzennego dla całej swej powierzchni, aktualny plan istnieje jedynie dla niewielkich obszarów. Gmina posiada studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, które także wymaga aktualizacji, w związku z czym przy opracowaniu niniejszego Lokalnego Programu Rewitalizacji tylko w części opierano się na tym dokumencie.

Podsumowując całość dokumentów strategicznych gminy należy zwrócić uwagę, iż wskazują one na istotne deficyty w sferach które obejmuje również program rewitalizacyjny. Dotyczy to głównie kwestii społecznych i gospodarczych jak również problematyki przestrzennej związanej z miejsko-wiejskim charakterem gminy. Sformułowane LPR cele nakierowane są na rozwiązywanie zawartych w diagnozie problemów społecznych występującej w dokumentach strategicznych. Spojrzenie na rewitalizację przez pryzmat adekwatności celów strategicznych potwierdza komplementarność i spójność tych dokumentów.

3 ■ Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie Drawno

3.1. Metodologia diagnozy na potrzeby rewitalizacji

Diagnoza będąca integralnym elementem programu rewitalizacji obejmuje w szczególności pogłębioną analizę spraw społecznych dla określenia ewentualnych potrzeb podjęcia działań wyprzedzających o charakterze społecznym (dotyczących rozwiązywania problemów społecznych oraz pobudzających aktywność lokalną), co w dalszej kolejności pozwoli na przygotowanie działań rewitalizacyjnych o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu. Takie działania mają na celu podniesienie skuteczności oraz trwałości projektów rewitalizacyjnych, gotowości i świadomości mieszkańców odnośnie do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym programem rewitalizacji.

W procesie diagnozy i delimitacji obszarów rewitalizacji na potrzeby niniejszego lokalnego programu rewitalizacji kierowano się poniższymi zasadami:

- Kompleksowa rewitalizacja może być podejmowana wyłącznie na „obszarach rewitalizacji” (obszarach stanowiących całość lub część obszaru zdegradowanego), dla których interwencja została zaplanowana w gminnych programach rewitalizacji.
- Obszar lub obszary typowane do rewitalizacji muszą wyróżniać się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępujących wraz z nimi przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. W tym celu należy wykorzystać oceny syntetyczne zaproponowanych wskaźników (tabela).
- Wyznaczone obszary rewitalizacji muszą posiadać odzwierciedlenie w opisie ich granic w tekście gminnego programu rewitalizacji oraz w postaci oznaczenia na mapie stanowiącej załącznik do programu rewitalizacji.
- Władze gminy podejmują decyzję czy proces rewitalizacji dotyczyć będzie tylko jednego z obszarów zdegradowanych, czy też wskaże więcej niż jeden obszar, a następnie przygotowuje odrębne projekty dla każdego z nich. Jeden projekt rewitalizacyjny nie może obejmować kilku obszarów zdegradowanych.
- Co do zasady, obszary rewitalizacji wyznaczone winny być na terenie jednostek osadniczych (miast, wsi, przysiółków, kolonii).
- Niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i powydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują wyżej wspomniane negatywne zjawiska mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

Rysunek 1. Schemat diagnozy sytuacji wewnętrznej w gminie na potrzeby rewitalizacji

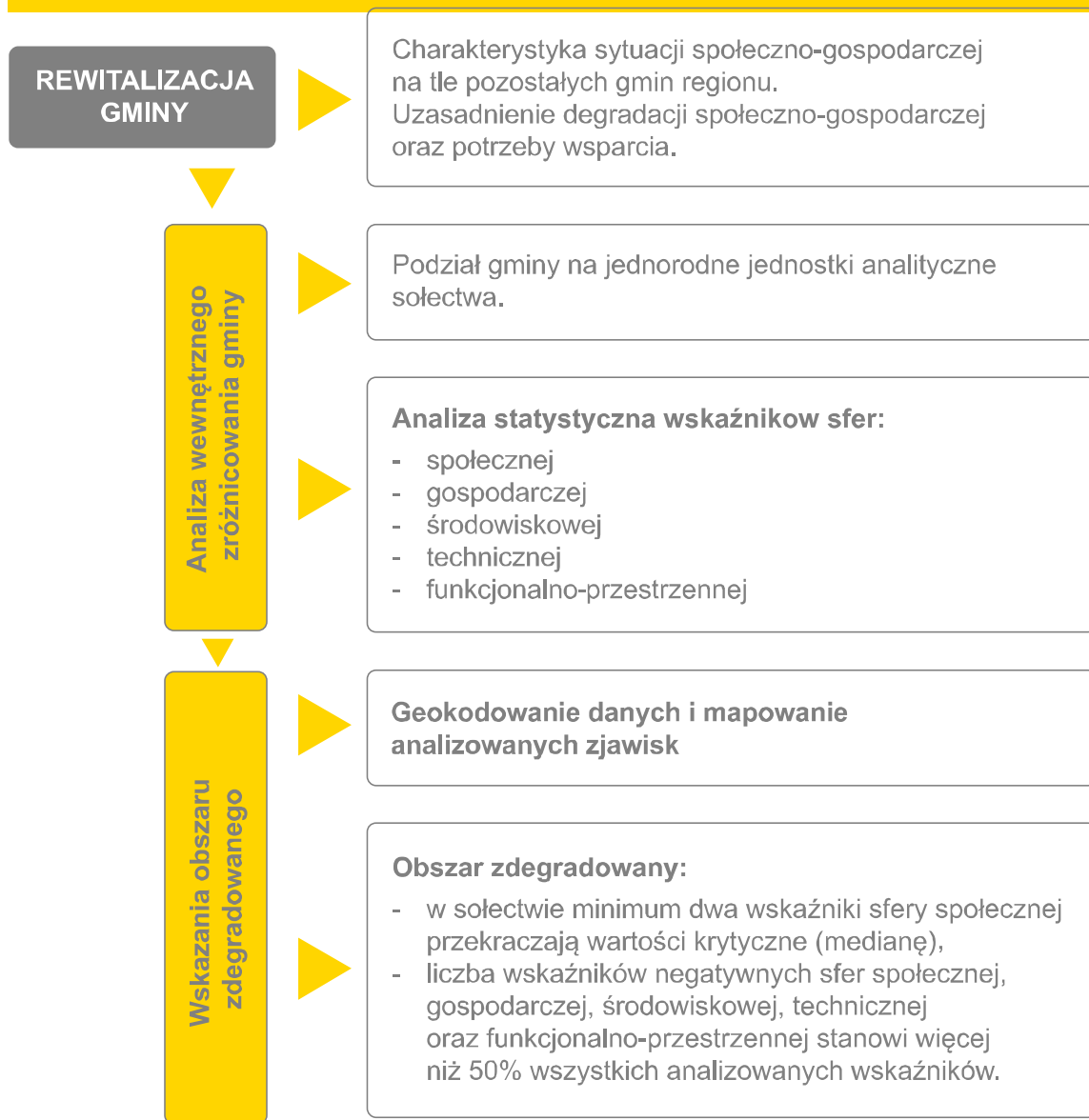

Źródło: Opracowanie własne.

Wyznaczenie obszarów zdegradowanych zostało poprzedzone opisem i oceną aktualnego stanu gminy na bazie dostępnych dokumentów, statystyki publicznej, badań ankietowych wśród sołtysów i wywiadów bezpośrednich burmistrzem i mieszkańcami. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych objęła analizę obszarów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych oraz technicznych – stan wyposażenia w infrastrukturę techniczną oraz stan techniczny obiektów budowlanych itp. Obszary zdegradowane wyznaczone zostały przy pomocy porównania sołectwa wewnątrz gminy, na podstawie stopnia zróżnicowania wskaźników cząstkowych degradacji.

Do wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie gminy wykorzystano wskaźniki podstawowe (tabela 1), które opisują natężenie zjawisk w obrębie sołectwa. Założono, że przyjęcie sołectwa jako podstawowej jednostki analizy przestrzennej ułatwi pozyskiwanie informacji z publicznych portali statystycznych, w tym Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Gminy. Wskaźniki przyjęte do oceny posiadały również charakter fakultatywny, co było pomocne w uwzględnieniu specyficznych cech danego obszaru i wewnętrznego zróżnicowania badanych jednostek analitycznych. Istotny z punktu widzenia oceny wskaźników jest ich charakter stymulacyjny lub destymulacyjny. Stymulantą jest dodatnio skorelowana ze zmienną objaśnianą, co oznacza, że wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej. Natomiast destymulantą jest ujemnie skorelowana ze zmienną objaśnianą, czyli wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej (tabela 1).

Rysunek 2. Schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Wskaźniki przyjęte do analizy statystycznej pogrupowano ze względu na charakter i ładunek informacyjny w odniesieniu do poniższych obszarów:

- **społecznego** (m.in. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, poziom edukacji, kapitał społeczny, uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym);
- **gospodarczego** (w szczególności w zakresie stopnia przedsiębiorczości, kondycji lokalnych przedsiębiorstw);
- (lub/i) **przestrzenno-funkcjonalnego** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych);
- (lub/i) **technicznego** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);
- (lub/i) **środowiskowego** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska).

Dane niezbędne do przeprowadzenia analiz statystycznych pozyskano ze zbiorów statystyki publicznej oraz jednostek administracji publicznej w tym:

- Urzędu gminy,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- Policji,
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 2. Przykładowe wskaźniki diagnozy zjawisk kryzysowych

Grupy cech	Wskaźnik (charakter zmiennej stymulanta/destymulanta)	Źródło danych ^a
SFERA SPOŁECZNA	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS, PUP/MSC
	Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (destymulanta)	UG, GOPS, PUP/MSC
	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS, PUP/MSC/2016
	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS, PUP/MSC
SFERA GOSPODARCZA	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 mieszkańców (stymulanta)	UG, GUS/MSC
	Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (destymulanta)	UG, GUS/MSC
	Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej, w ogólnej liczbie bezrobotnych (destymulanta)	UG, PUP/MSC
SFERA INFRASTRUKTURALNA	Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (destymulanta)	UG/MSC
	Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek mieszkań popegeerowskich w ogólnym zasobie mieszkaniowym miejscowości/osiedla/obrębu statystycznego (destymulanta)	UG/MSC/2016
	Odsetek budynków bez wodociągu do ogólnej liczby budynków (w %) (destymulanta)	UG/MSC
	Odsetek budynków poddanych termomodernizacji do ogólnej liczby budynków (stymulanta)	UG/MSC
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Liczba połączeń transportu publicznego (bus, autobus, pociąg) (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek dróg o nawierzchni utwardzonej (asfalt) (stymulanta)	UG/MSC

	Dostępność podstawowych usług lub słaba ich jakość (odległość dojazdu do przedszkola w km na 1 mieszkańca) (destymulanta)	UG, GIS/MSC
	Liczba placów zabaw, zorganizowanych miejsc spotkań młodzieży na otwartym powietrzu na terenie sołectwa na 1 mieszkańca (stymulanta)	UG, GUS/MS
	Dostępność podstawowych usług lub słaba ich jakość (odległość dojazdu do służby zdrowia w km na 1 mieszkańca) (destymulanta)	UG, GIS/MSC
SFERA ŚRODOWISKOWA	Dziki wysypiska śmieci powierzchnia na 1 mieszkańca (destymulanta)	UG/MSC
	Powierzchnia terenów zieleni: parków spacerowo-wypoczynkowych, na 1 mieszkańca (destymulanta)	UG/MSC
	Powierzchnia terenów zieleni: zieleni osiedlowej, zieleńców na 1 mieszkańca (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek obszarów zdegradowanych przyrodniczo (w %) (destymulanta)	UG/MSC

^a Znaczenie skrótów: GUS – Główny Urząd Statystyczny, UG – Urząd Gminy, PUP – Powiatowy Urząd Pracy, GOPS – Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, NSP – Narodowy Spis Powszechny, NUTS4 – powiat, NUTS5 – gmina, MSC – miejscowość statystyczna, GIS – Geograficzne Systemy Informacji.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Na potrzeby projektu przyjęto następujące definicje obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:

Obszar zdegradowany to obszar gminy (sołectwo) znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk o innym charakterze, tj. gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym. Przyjęto, że aby sołectwo mogło być zaliczone do obszaru zdegradowanego muszą wystąpić dwa warunki:

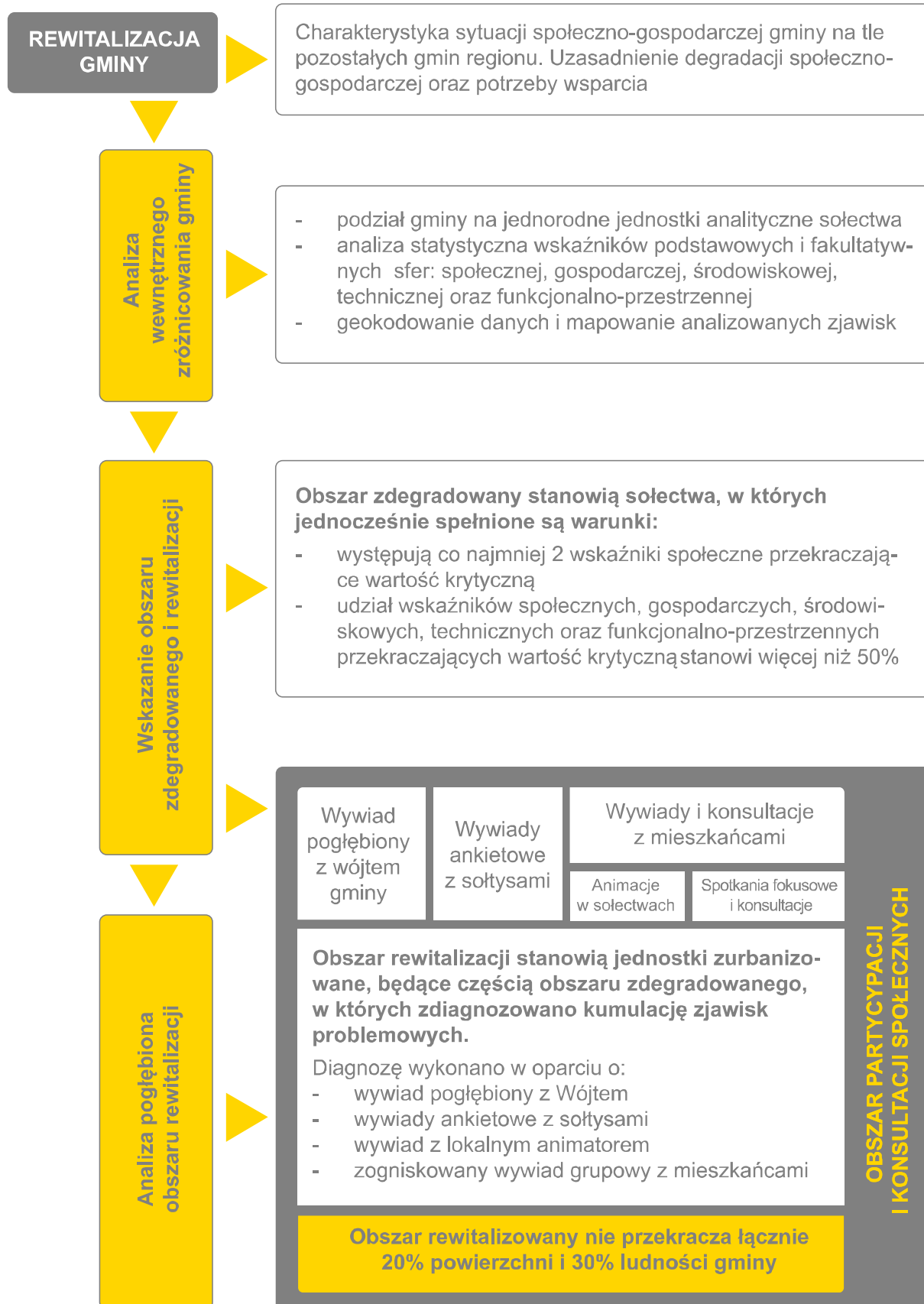
- w sołectwie występują minimum dwa wskaźniki sfery społecznej przekraczające wartości krytyczne (średnią),
- liczba wskaźników negatywnych sfer społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej stanowi nie mniej niż 50% wszystkich analizowanych wskaźników.

Obszar rewitalizacji to jednostka zabudowana (będące częścią sołectwa), ważna dla rozwoju lokalnego, stanowiąca całość lub część obszaru zdegradowanego. Występuje w niej kumulacja zjawisk problemowych o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, infrastrukturalnym i przestrzenno-funkcjonalnym. Jest o taka część obszaru zdegradowanego, w której prowadzone będą działania rewitalizacyjne. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji i określenie zjawisk problemowych odbywa się na drodze diagnozy pogłębionej w oparciu o wywiady bezpośrednie, wywiady kwestionariuszowe oraz animacje i zogniskowane wywiady grupowe.

Diagnoza pogłębiona dostarcza informacji na temat kumulacji negatywnych zjawisk, jak również pozwala rozpoznać potencjał rozwojowy obszaru. Należy zaznaczyć, że dodatkowo można wskazać taki obszar, który ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy – może okazać się, że jest to cały obszar zdegradowany, jego część albo jeden z obszarów zdegradowanych.

Obszar rewitalizacji musi być obszarem skoncentrowanym terytorialnie, obejmującym nie więcej niż 20% powierzchni gminy i 30% mieszkańców. Jeśli wyznaczony w diagnozie obszar zdegradowany jest większy niż 20% powierzchni lub przekracza 30% mieszkańców gminy, to należy wyznaczyć mniejszy obszar rewitalizacji, mieszczący się we wskazanych wyżej limitach.

Rysunek 3. Schemat wyznaczania obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji musi być obszarem skoncentrowanym, ale nie musi być obszarem ciągłym przestrzennie. Możliwe jest utworzenie kilku podobszarów, ważne jednak aby łącznie nie przekraczały wyżej wskazanych limitów.

Zgodnie z przyjętą definicją obszar rewitalizacji wyznaczono (rysunek 3) w oparciu o diagnozę pogłębioną przy wykorzystaniu czterech metod badawczych:

- Indywidualna ankieta bezpośrednia – z sołtysami w gminie,
- IDI – Individual In-Depth Interview, tj. Indywidualny Wywiad Pogłębiony – z osobami sprawującymi władzę w gminie (wójt/burmistrz),
- FGI – Focus Group Interview, tj. Zogniskowany Wywiad Grupowy – z lokalnymi liderami w gminie,
- Obserwacja uczestnicząca w ramach lokalnych animacji – z mieszkańcami.

Cele szczegółowe diagnozy pogłębionej są następujące:

- identyfikacja problemów i potrzeb społecznych oraz określenie stopnia ich ważności dla mieszkańców w gminie z uwzględnieniem perspektywy różnych grup interesu, tj. sołtysów, przedstawicieli władz lokalnych oraz innych mieszkańców;
- dokonanie pogłębionej diagnozy potencjału rozwojowego gminy ze szczególnym uwzględnieniem aspektów społecznych, ekonomicznych, geograficzno-przyrodniczych, przestrzenno-funkcjonalnych, infrastrukturalnych i technicznych;
- ocena potencjału rozwojowego gminy przez różne grupy mieszkańców, tj. sołtysów, przedstawicieli władz lokalnych i lokalnych liderów;
- ustalenie i konsultacja wstępnych propozycji (pomysłów) na projekty możliwe i sugerowane do włączenia w plany rewitalizacji społecznej dla wybranych obszarów na terenie wytypowanych gmin województwa zachodniopomorskiego uwzględnionych w Specjalnej Strefie Włączenia. Obserwacje na potrzeby pogłębionej diagnozy przeprowadzono przy pomocy różnych metod i technik badawczych, w zależności od postawionych celów szczegółowych oraz grupy respondentów (interesariuszy).

Geokodowanie danych i zasięg przestrzenny diagnozy

Pierwszym krokiem w procedurze typowania obszarów zdegradowanych jest wyznaczenie jednostek urbanistycznych, stanowiących jednocześnie podstawową jednostkę analityczną w gminie. Jednostka urbanistyczna powinna dotyczyć obszaru zamieszkałego, nie może obejmować obszaru całej gminy lub miasta, czy też przeciwnie – np. jednego budynku. Zasięgi przestrzenne obszaru lub obszarów rewitalizacji dokonywane są przy kilku założeniach:

- program rewitalizacji może obejmować więcej niż jedno terytorium wymagające wsparcia;
- zasięg każdego z tych obszarów obejmuje tereny o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk istotnych dla rozwoju danej gminy;
- ustalenia zasięgu przestrzennego obszaru lub obszarów rewitalizacji dokonuje się w oparciu o analizę dokumentów strategicznych lub planistycznych gminy lub w oparciu o indywidualne kryteria (wraz z odniesieniem ich do wartości referencyjnych dla danej gminy);
- program rewitalizacji łącznie nie może obejmować więcej niż 20% powierzchni gminy i powinien dotyczyć liczby ludności nie większej niż 30% jej mieszkańców.

W przypadku badanej gminy do wyznaczeni obszarów zdegradowanych przyjęto za jednostkę analityczną sołectwo, natomiast dla terenu miasta Drawno – obszary składające się z sąsiadujących ulic (określone na podstawie podziału na okręgi wyborcze z roku 2012). Jest to podyktowane głównie aspektami funkcjonowania gminy, a co się z tym wiąże podziału środków pieniężnych, jak również planowania działań. Warto podkreślić, że organem uchwałodawczym w sołectwie jest zebranie wiejskie, które jest przykładem realizacji idei demokracji bezpośredniej podczas którego artykułowane są najważniejsze problemy mieszkańców sołectwa. Sołtysa oraz radę sołecką wyłaniają stali mieszkańcy danego sołectwa.

W gminie funkcjonuje miasto Drawno i 12 sołectw:

Barnimie
Brzeziny
Dominikowo
Drawno
Chomętowo
Kiełpino
Konotop
Niemieńsko

Podlesie
 Święciechów
 Zatom
 Żółwino

Obszar Drawna został podzielony na następujące jednostki analityczne:

Tabela 3. Podział miasta i sołectwa Drawno na jednostki analityczne

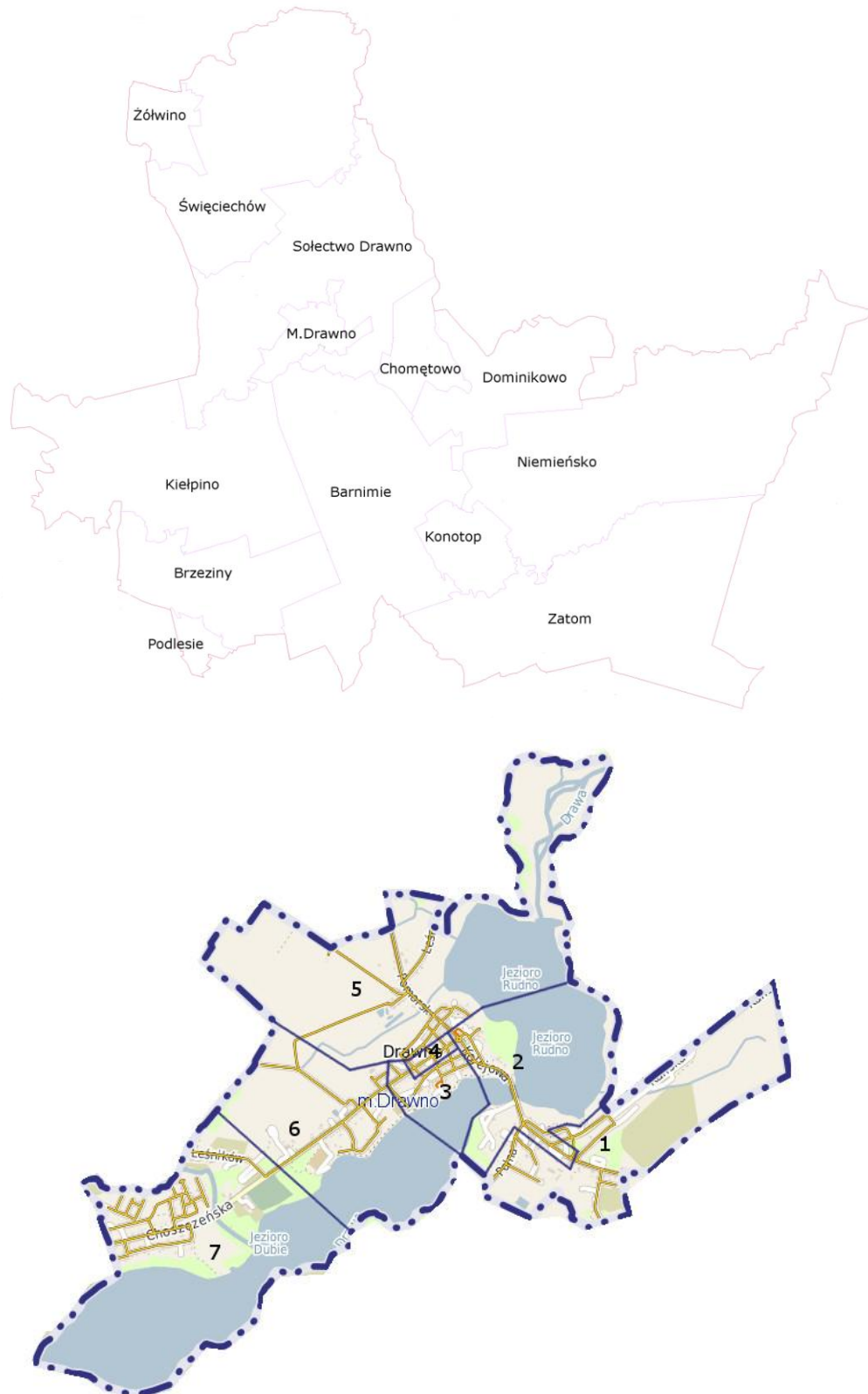
Nazwa jednostki	Rejon który obejmuje jednostka analityczna	Liczba ludności w jednostce analitycznej
Obszar 1	Chomętowska, Polna, Stacja Kolejowa, Słoneczna, Kaliska	596
Obszar 2	Kolejowa, Plac Wolności, Kościelna	322
Obszar 3	Jeziorna, Krótka, Plac Zgody Szkolna, Szpitalna	283
Obszar 4	Poprzeczna, Sienkiewicza, Choszczeńska 1-21	261
Obszar 5	Konopnickiej, Kościuszki, Ogrodowa, Leśna, Łąkowa, Pomorska, Tylna	386
Obszar 6	Choszczeńska 22-71, 73,81,81a,83,85, Kwiatowa, Wczasowa	333
Obszar 7	Energetyków, Piaskowa, Potokowa, Saperów, Zdrojowa, Leśników, Choszczeńska 72,74,76-80, 82,84,06,87,88-103	428
Obszar 8 (sołectwo Drawno)	Borki, Brac, Dobrojewo, Dolina, Janków, Kawczyn, Kępa, Kolonia Kniewo, Kośnik, Maciejów, Ostrożyce, Pszczewko, Przysiekiercze, Samborz, Sicienko, Śmieszkowo, Wiśniewo, Zacisz, Zdanów	199

Źródło: Opracowanie własne

Pozwoliło to na wydzielenie w miarę jednorodnych jednostek analitycznych, co w kolejnych krokach badania pozwoli na ich wzajemne porównanie pod względem wskaźników.

W procesie diagnostycznym zbadano każdą jednostkę analityczną pod kątem tych samych wskaźników. Uzyskano tym samym oddzielne obrazy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz natężenia problemów dla każdego z obszarów.

Mapa 1. Podział gminy Drawno na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Analiza wewnętrznego zróżnicowania gminy ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych w głównych sferach funkcjonalnych: analiza ilościowa/statystyczna

Diagnozę na potrzeby lokalnego programu rewitalizacji przeprowadzono dla całej gminy, badając jednocześnie negatywne zjawiska w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej oraz technicznej. Aby stwierdzić istnienie i określić zakres negatywnych zjawisk w każdej z ww. sfer, zastosowano szereg wskaźników. W ich doborze wykorzystano wytyczne zamieszczone w Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹ oraz zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020². Należy zaznaczyć, że dobór wskaźników dla gminy wynika z jej specyfiki i wewnętrznych uwarunkowań.

Sfera społeczna

W planowaniu działań w ramach rewitalizacji społecznej problemy społeczne są najważniejszym obszarem analizy. Stąd dużą uwagę poświęcono dokładnemu zdiagnozowaniu tych zjawisk i pozyskaniu jak największej liczby wskaźników. W Ustawie o rewitalizacji (art. 9 ust. 1) wskazano zjawiska, które powinny zostać uwzględnione w analizie zjawisk społecznych, są to przede wszystkim:

- ubóstwo,
- wysokie bezrobocie,
- wysoka przestępczość,
- niski poziom edukacji lub kapitału społecznego,
- niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Charakter i skala zjawisk społecznych powoduje potrzebę wykorzystania szerszego zestawu wskaźników w celu uzyskania obiektywnego obrazu stanu kryzysowego i rozpoznania zjawisk negatywnych. Poniżej przedstawiono wskaźniki opisujące wymienione zjawiska.

¹ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2015 poz. 1777).

² Zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020 opracowane przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020.

Ubóstwo

Ubóstwo to stały brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki, w szczególności w zakresie jedzenia, schronienia, ubrania, transportu oraz podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych. Ubóstwo stanowi zagrożenie dla realizacji celów lub zadań życiowych jednostki. Zjawisko ubóstwa zbadano wykorzystując dane gromadzone przez ośrodki pomocy społecznej, które są podstawową jednostką w systemie. Ośrodek Pomocy Społecznej jest miejscem pierwszego kontaktu osób poszukujących pomocy. Zgodnie z prawem ośrodki takie działają w każdej gminie i wykonują zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, w ramach realizacji gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. W analizie ubóstwa można stosować wiele różnych miar przy czym najczęściej stosowanymi są:

- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców,
- wielkość zasiłków pomocy rodzinie w przeliczeniu na rodzinę.

Bezrobocie

Jednym z głównych zjawisk, które obserwuje się na obszarach zdegradowanych jest wysoki poziom bezrobocia. Mamy zatem do czynienia z sytuacją, w której część mieszkańców tego obszaru, zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. Pojęcie osoby bezrobotnej oznacza osobę niezatrudnioną, nieprowadzącą działalności gospodarczej i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia (w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy). Bezrobocie, szczególnie długotrwałe, niesie ze sobą negatywne skutki społeczne, wśród których najczęściej wymienia się: trudności materialne, utratę statusu społecznego, niską samoocenę, problemy rodzinne oraz problemy natury psychicznej (depresję), w niektórych przypadkach bezdomność, a często także zjawiska patologii społecznej (alkoholizm, narkomania, przestępczość). Wysokie bezrobocie w regionie pociąga za sobą wysokie koszty związane z utrzymaniem osób bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą. Wraz ze wzrostem bezrobocia następuje również spadek dochodów do budżetu gminy. W analizie bezrobocia można stosować poniższe wskaźniki:

- odsetek bezrobotnych,
- odsetek długotrwałe bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym.

Przestępczość

Przestępczość jest zjawiskiem społecznym i stanowi zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary, a popełnionych na obszarze gminy. Wysoka przestępczość mocno kształtuje negatywny obraz danego obszaru w świadomości społecznej, dodatkowo wzmacniając jeszcze występowanie innych problemów o charakterze społecznym. W ramach niniejszej diagnozy zwrócono uwagę zarówno na przestępczość „widoczną”, której ofiarą może być każda osoba przebywająca w gminie, jak też przestępczość tzw. „za zamkniętymi drzwiami”, szczególnie przemoc domową. Przestępczości towarzyszy szereg innych negatywnych zjawisk społecznych i związane jest to często z przejawami uzależnień (alkoholizmem, narkomanią itp.). W analizie przestępczości można stosować wiele miar, przy czym najczęściej stosowanymi są: liczba przestępstw na 100 mieszkańców i czyny karalne nieletnich na 100 mieszkańców.

Edukacja

Podstawą kształtowania kapitału ludzkiego i społecznego w gminie jest lokalny system edukacji. Należy przyjąć, że wyniki w nauce nie są związane wyłącznie z jakością kształcenia ale wynikają również z warunków materialnych i społecznych jakie występują zarówno w środowisku domowych, jak również w otoczeniu społecznym rodziny. Dzieci z obszarów zdegradowanych rzadko uzyskują dobre wyniki w nauce np. ze sprawdzianu szóstoklasisty czy też testów gimnazjalnych. Szkolnictwo na obszarach wiejskich boryka się z szeregiem problemów związanych z finansowaniem małych nierentownych szkół, dojazdami dzieci do szkoły czy też pozyskaniem kadry nauczycielskiej. Szkoły na wsi są jedną z najważniejszych instytucji społecznych, które wspierają kapitał kulturowy wsi, integrują lokalne społeczności i często są nośnikami nowych idei oraz dają wsparcie przemianom społecznym i gospodarczym. Rozwój edukacji przedszkolnej oraz żłobków na obszarach wiejskich jest uważany obecnie za jeden z podstawowych warunków poprawy sytuacji na rynku pracy i aktywizacji zawodowej młodych kobiet.

Ze względu na możliwości pozyskania danych statystycznych i merytoryczny charakter informacji do oceny sfery społecznej przyjęto pięć wskaźników:

- liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców,
- odsetek długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym,
- liczbę przestępstw na 1000 mieszkańców,
- liczbę przestępstw przeciwko rodzinie i opiece³.
- Liczba zarejestrowanych na danym obszarze NGO⁴.

³ Z uwagi na niewielkie liczebności nie przeliczano wartości wskaźnika na liczbę mieszkańców.

Tabela 4. Wskaźniki sfery społecznej w gminie Drawno

	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Liczba przestępstw na 1000 mieszkańców	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece	Liczba zarejestrowanych na danym obszarze NGO	Liczba wskaźników przekraczających wartość krytyczną
Barnimie	216,7	6,72	6,19	1	2	3
Brzeziny	65,6	2,25	11,71	0	1	1
Dominikowo	359,8	7,70	0,00	0	1	2
Chomętowo	142,9	5,63	11,90	0	0	4
Kiełpino	106,4	5,39	21,28	0	0	3
Konotop	318,2	14,06	0,00	0	0	3
Niemieńsko	104,4	6,59	21,98	0	1	2
Podlesie	104,2	17,38	0,00	0	0	2
Święciechów	144,3	5,45	10,16	1	2	4
Zatom	54,6	5,29	5,46	0	0	2
Żółwino	55,6	12,08	13,89	1	0	4
Obszar 1	26,85	1,78	8,39	0	0	1
Obszar 2	62,72	3,70	34,84	1	0	4
Obszar 3	81,27	3,31	3,53	0	4	0
Obszar 4	57,47	6,17	30,65	0	0	3
Obszar 5	145,08	4,92	5,18	0	1	2
Obszar 6	45,05	4,91	9,01	1	1	2
Obszar 7	39,72	2,06	0,00	0	1	0
Obszar 8	65,33	0,74	0,00	0	0	1
Średnia	139,30	3,60	9,18	0	1	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Analizując pozyskane dane, można wywnioskować, iż w najgorszej sytuacji pod względem wskaźników społecznych, znajduje się Chomętowo, Święciechów, Żółwino oraz część miasta Drawno w ramach obszaru 2. Należy również zwrócić uwagę na miejscowości Barnimie, Dominikowo, Chomętowo, Konotop i Święciechów, gdzie wysoki jest udział mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, oraz jednocześnie wysoki jest odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Pod względem analizy wskaźników społecznych, większość analizowanych obszarów spełnia warunki kwalifikujące go do uznania za obszar w niekorzystnej sytuacji, przy czym obszar wiejski gminy jest pod tym względem w nieco gorszej sytuacji niż obszar miasta Drawno. Przy czym pewnym wyjątkiem jest wskaźnik dotyczący przestępczości, który na terenie miejskim (zwłaszcza w centrum miasta) osiąga wartości najwyższe w gminie.

⁴ Z uwagi na niewielkie liczebności nie przeliczono wartości wskaźnika na liczbę mieszkańców.

Sfera gospodarcza

Negatywne zjawiska w sferze społecznej często są wynikiem słabej kondycji lokalnej gospodarki. Jest to związane z procesem kumulacji problemów ekonomicznych, gdzie niski poziom przedsiębiorczości powoduje wysokie bezrobocie oraz spadek dochodów ludności. Ubożenie lokalnej społeczności prowadzi do problemów związanych ze wzrostem przestępczości, uzależnieniami i przemocą w rodzinie. Brak perspektyw znalezienia pracy i uzyskania określonego poziomu życia powoduje, że osoby młode nie widzą przyszłości rozwoju zawodowego i emigrują do większych ośrodków gospodarczych co prowadzi do zaistnienia procesów depopulacyjnych i w efekcie – starzenia się lokalnych zasobów ludzkich.

Sytuację gospodarczą na poziomie lokalnym analizuje się przede wszystkim za pomocą obserwacji liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych, postaw przedsiębiorczych mieszkańców i gotowości do zakładania nowych przedsiębiorstw. O kondycji lokalnej gospodarki może świadczyć również liczba wyrejestrowanych działalności gospodarczych, jak też liczba opuszczonych i wynajętych lokali usługowych.

Istotny z punktu widzenia rozwoju lokalnej gospodarki jest poziom kapitału ludzkiego, który stanowi potencjał dla powstających przedsiębiorstw i funkcjonowania rynku pracy. Brak wykwalifikowanych pracowników i trudności ze znalezieniem osób chętnych do pracy zniechęca inwestorów i w dużym stopniu wpływa na niski poziom inwestycji w gminie. Kapitał ludzki można mierzyć poprzez obserwację odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, jak również poziomu wykształcenia osób bezrobotnych ze szczególnym uwzględnieniem odsetka osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym.

Na potrzeby analizy sytuacji gospodarczej przyjęto trzy wskaźniki:

- liczbę zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 mieszkańców,
- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- natężenie bezrobocia (bezrobotni zarejestrowani w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym)

Tabela 5. Wskaźniki sfery gospodarczej w gminie Drawno

	Odsetek zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym	Odsetek bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	Liczba wskaźników przekraczających wartość krytyczną
Barnimie	3,41	23,83	7,43	3
Brzeziny	2,11	12,64	3,98	1
Dominikowo	4,55	16,66	8,71	3
Chomętowo	2,38	16,07	7,74	2
Kiełpino	0,71	11,34	9,22	2
Konotop	1,95	11,00	15,58	2
Niemieńsko	1,65	14,28	9,89	2
Podlesie	0,00	10,40	10,42	2
Święciechów	3,86	13,21	8,94	2
Zatom	3,83	19,12	7,65	3
Żółwino	2,78	29,16	6,94	2
Obszar 1	6,21	21,64	3,02	1
Obszar 2	13,59	19,51	4,18	1
Obszar 3	5,65	20,14	4,59	1
Obszar 4	5,36	19,54	6,90	1
Obszar 5	9,84	21,50	6,74	1
Obszar 6	14,71	17,12	5,11	1
Obszar 7	10,75	14,49	3,50	0
Obszar 8	3,02	4,52	1,51	1
Średnia	5,10	16,60	6,95	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Pod względem aktywności gospodarczej mieszkańców gminy można zaobserwować prawidłowość dotyczącą koncentracji przedsiębiorstw na terenie miasta Drawno w stosunku do terenu wiejskiego gminy. Efektem tego jest wyższy poziom bezrobocia na terenach wiejskich (wyjątkiem są tu jedynie sołectwa: Brzeziny i Żółwino. Z kolei w mieście jest generalnie więcej osób w wieku poprodukcyjnym (z wyjątkiem takich miejscowości jak Żółwino i Barnimie, gdzie wskaźnik ten przyjmuje najwyższe wartości w gminie). Szczególnie duża koncentracja problemów gospodarczych występuje na terenie sołectw: Barnimie, Dominikowo i Zatom, gdzie wartości krytyczne wszystkich analizowanych wskaźników zostały przekroczone. W najlepszej sytuacji pod względem gospodarczym jest zachodnia część miasta, gdzie nie zaobserwowano przekroczenia żadnego z analizowanych wskaźników.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna i środowiskowa

Negatywnym zjawiskom społeczno-gospodarczym towarzyszą negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne. Dotyczą one głównie złego planowania przestrzennego, braku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, niskiej dostępności usług publicznych, jak również degradacji istniejących przestrzeni publicznych. Wiodącym problemem obszarów wiejskich jest niska dostępność komunikacyjna, która wynika z braku połączeń transportu publicznego, znacznymi odległościami z miejscowości do urzędów publicznych, przedszkoli, szkół czy też placówek opieki zdrowotnej. Wykluczenie komunikacyjne przekłada się na wiele innych problemów, w tym związanych z bezrobociem, jak na przykład brak możliwości dojazdów do pracy lub długi czas dowozu dzieci do przedszkola. Obecnie dużą rolę w rozwiązywaniu problemów przestrzennych odgrywają usługi dostępne przez Internet. Jednak szczególnie na obszarach wiejskich obserwuje się zjawisko wykluczenia cyfrowego, które oznacza nie tylko brak dostępu do Internetu, ale również brak umiejętności posługiwania się Internetem oraz ograniczoną szybkość przesyłu danych. Rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne są istotnym elementem kształtowania jakości życia w społeczności lokalnych w miejscu ich zamieszkania. Wiąże się to również z dostępem do infrastruktury społecznej w miejscowościach wiejskich, dającej możliwość spędzania wolnego czasu, zabaw dla dzieci i młodzieży, spotkań mieszkańców, organizowania różnych wydarzeń, które łącznie są ważnym czynnikiem tworzącym podstawę integracji i rozwoju kapitału społecznego.

W obszarze środowiskowym ogólna sytuacja w gminie jest bardzo dobra. Ponad 90% obszaru gminy objęta jest jakimiś formami ochrony przyrody i środowiska. Stwarza to dobre warunki do rozwoju turystyki. Drawieński Park Narodowy, wraz z otuliną stanowi naturalną barierę dla lokalizacji przedsięwzięć mogących oddziaływać negatywnie na środowisko. Większość obiektów publicznych korzysta z alternatywnych, do węgla, źródeł ogrzewania. Na terenie gminy nie funkcjonuje żadne wysypisko śmieci. Nielegalne wysypiska śmieci są niezwłocznie usuwane przez Lasy Państwowe. Biorąc pod uwagę te uwarunkowania, nie wybrano żadnego wskaźnika środowiskowego do analizy, gdyż w żaden sposób nie różnicowałby sytuacji pod względem problemów środowiskowych w analizowanych obszarach.

W związku z powyższym, na potrzeby analizy sytuacji funkcjonalno-przestrzennej w sołectwach przyjęto następujące wskaźniki:

- dostępność do podstawowych usług świadczonych przez takie jednostki jak: przedszkole, ośrodek zdrowia, urząd gminy, szkoła podstawowa, gimnazjum⁵;
- przeciętny czas dojazdu do miasta wojewódzkiego⁶.

⁵ Wskaźnik wyliczony jako średnia odległości w km do najbliższego (właściwego dla miejsca zamieszkania): przedszkola, ośrodka zdrowia, urzędu gminy, szkoły.

Tabela 6. Zestawienie wskaźników sfery funkcjonalno-przestrzennej i środowiskowej w gminie Drawno

	przeciętny czas dojazdu do miasta wojewódzkiego	dostępność do podstawowych usług	Liczba wskaźników przekraczających wartość krytyczną
Barnimie	100,0	6,0	1
Brzeziny	100,0	15,0	1
Dominikowo	115,0	13,0	2
Chomętowo	110,0	3,0	1
Kiełpino	90,0	9,0	1
Konotop	130,0	14,0	2
Niemieńsko	135,0	9,0	2
Podlesie	110,0	16,0	2
Święciechów	90,0	5,0	0
Zatom	140,0	15,0	2
Żółwino	95,0	7,0	1
Obszar 1	90,0	0,0	0
Obszar 2	90,0	0,0	0
Obszar 3	90,0	0,0	0
Obszar 4	90,0	0,0	0
Obszar 5	90,0	0,0	0
Obszar 6	90,0	0,0	0
Obszar 7	90,0	0,0	0
Obszar 8	95,0	0,0	0
Średnia	102,1	5,9	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Pod względem funkcjonalno przestrzennym w najlepszej sytuacji znajduje się Święciechów i miasto Drawno, gdzie nie zaobserwowano przekroczenia średnich wartości analizowanych wskaźników. Z kolei w sołectwach: Dominikowo, Konotop, Niemieńsko, Podlesie i Zatom, przekroczone są oba analizowane wskaźniki. Jest to związane bezpośrednio z faktem, iż wspomniane sołectwa leżą na północnych peryferiach gminy (warto pamiętać iż od strony północno-wschodniej gminy znajduje się Drawieński Park Narodowy wraz z otuliną) gdzie odległość do infrastruktury jest największa, a możliwość lokalizacji inwestycji ograniczona.

⁶ na podstawie średniego czasu dojazdu do centrum najbliższego miasta wojewódzkiego wskazywanego przez serwis google maps.

3.4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego w gminie Drawno

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk o innym charakterze, tj. gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym. Na tym etapie analizy nie określa się dopuszczalnego maksymalnego zasięgu obszaru zdegradowanego, przy czym nie może to być obszar całej gminy ze względu na cel delimitacji jakim jest wskazanie koncentracji badanych zjawisk. Obszarem zdegradowanym są zatem te wszystkie tereny w gminie, na które nakłada się kilka negatywnych zjawisk nie tylko społecznych, ale również negatywnych zjawisk z pozostałych sfer.

Tabela 7. Charakterystyka obszaru zdegradowanego w gminie Drawno

	Liczba wskaźników społecznych przekraczających wartość krytyczną	Liczba wskaźników gospodarczych przekraczających wartość krytyczną	Liczba wskaźników funkcjonalno-przestrzennych i środowiskowych przekraczających wartość krytyczną	Liczba wskaźników przekraczających wartość krytyczną (ogółem)
Barnimie	3	3	1	7
Brzeziny	1	1	1	3
Dominikowo	2	3	2	7
Chomętowo	4	2	1	7
Kiełpino	3	2	1	6
Konotop	3	2	2	7
Niemieńsko	2	2	2	6
Podlesie	2	2	2	6
Święciechów	4	2	0	6
Zatom	2	3	2	7
Żółwino	4	2	1	7
Obszar 1	1	1	0	2
Obszar 2	4	1	0	5
Obszar 3	0	1	0	1
Obszar 4	3	1	0	4
Obszar 5	2	1	0	3
Obszar 6	2	1	0	3
Obszar 7	0	0	0	0
Obszar 8	1	1	0	2
Warunek kwalifikujący do zaliczenia obszaru do zdegradowanego	2	-	-	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Obszar zdegradowany może być złożony z podobszarów, przy czym każdy z tych podobszarów musi spełniać warunki stawiane obszarowi zdegradowanemu ze względu na koncentrację zespołu zjawisk negatywnych. Przyjęto, że aby obszar mógł być zaliczony do obszaru zdegradowanego muszą wystąpić dwa warunki:

- w sołectwie występują minimum dwa wskaźniki sfery społecznej przekraczające wartości krytyczne,
- liczba wskaźników negatywnych sfer społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej stanowi nie mniej niż 50% wszystkich analizowanych wskaźników.

Na podstawie wyników analizy statystycznej wskaźników podstawowych i przyjętych warunków klasyfikacji do obszaru zdegradowanego wyznaczono: **Barnimie, Dominikowo, Chomętowo, Kiełpino, Konotop, Niemieńsko, Święciechów, Zatom, Żółwino oraz część miasta Drawno (obejmujący obszar nr 2).**

Wyznaczone obszary zdegradowane w gminie charakteryzują się kumulacją negatywnych zjawisk większości analizowanych sfer: społecznej, gospodarczej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej. Zgodnie z przyjętą metodologią w dalszej kolejności obszary te będą poddane diagnozie pogłębionej w celu rozpoznania szczegółowych problemów, których nie można było wyznaczyć opierając się o wskaźniki statystyczne zaproponowane w pierwszej części diagnozy.

4 ■ Wyznaczenie obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem partycypacji mieszkańców i lokalnych liderów – diagnoza pogłębiona

4.1. Partycypacyjna ocena obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego. Obszar rewitalizacji wyznaczono jako teren zabudowany w obszarze zdegradowanym w oparciu o największą kumulację zjawisk problemowych oraz potencjałów rozwojowych zaobserwowanych w trakcie diagnozy pogłębionej obszaru zdegradowanego. Uzasadnienie wyboru obszaru rewitalizacji jest wypadkową wielu opinii na temat problemów, jak również potencjałów zlokalizowanych na terenie gminy (tabela 9).

Na diagnozę pogłębioną składały się cztery obserwacje, w trakcie których zrealizowano:

- animacje lokalne z mieszkańcami,
- wywiad z burmistrzem gminy,
- wywiady ankietowe z sołtysami,
- zogniskowany wywiad grupowy,
- analiza obszarów „popegeerowskich”⁷.

W procesie diagnozy pogłębionej największą uwagę poświęcono mieszkańcom, z którymi w trakcie spotkań animacyjnych we wszystkich sołectwach wspólnie wykonano diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej. Podjęto jednocześnie działania animacyjne w celu określenia potencjału rozwojowego i wypracowania pomysłów na projekty, których nadrzędnym celem jest rozwiązanie wskazanych wcześniej problemów.

Konsultowano obszar rewitalizacji z liderem gminy (burmistrzem), który w trakcie bezpośredniego wywiadu pogłębionego opisał funkcjonowanie gminy Drawno ze względu na problemy społeczne, zlokalizował je w poszczególnych miejscowościach, a także przedstawił wizję rozwiązania tych problemów i planowych działań w ramach rewitalizacji.

Przeprowadzono wywiady ze wszystkimi sołtysami w gminie Drawno, którzy odpowiadając na pytania zawarte w ankiecie wskazali istotne problemy, dokonali ich oceny a także wytypowali najpilniejsze działania odpowiadające wcześniej zdiagnozowanym problemom.

Zrealizowano zogniskowane wywiady grupowe, do udziału w których zaproszono mieszkańców, lokalnych liderów, przedsiębiorców oraz najważniejszych aktorów życia społecznego i gospodarczego w gminie. Głównym celem tych wywiadów było wspólne wypracowanie projektów i zaangażowanie różnych grup interesów w proces rewitalizacji.

⁷ Na podstawie wyników badania ewaluacyjnego pn. „Ocena wsparcia w obszarze rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 oraz identyfikacja potencjału i potrzeb regionu w zakresie rewitalizacji

Tabela 8. Obszar rewitalizacji w gminie Drawno – ocena pogłębiona

Obszar	Agregacja wskaźnikowa	Ocena jakościowa JST	Ocena jakościowa kwestii społecznych	Ocena jakościowa kwestii gospodarczych	Ocena jakościowa kwestii funkcjonalno – przestrzennych i infrastrukturalnych	Ocena jakościowa w ramach FGI	Obszar „popegeerowski”	Agregacja pełna
Konotop	7	+	+	+	+	+	+	13
Niemieńsko	6	+	+	+	+	+	+	12
Chomętowo	7		+	+		+	+	11
Obszar 2	5	+	+		+	+		9
Święciechów	6	+				+	+	9
Kielpino	6		+	+				8
Podlesie	6		+	+				8
Żółwino	7	+						8
Barnimie	7							7
Dominikowo	7							7
Zatom	7							7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Na podstawie analizy ilościowej i jakościowej powstało zestawienie obszarów pod względem natężenia występowania negatywnych zjawisk. W celu wskazania obszarów zdegradowanych, które powinny zostać poddane procesowi rewitalizacji dokonano agregacji wszystkich wskaźników. W ramach procesu oznaczano miejscowości, które w dokonanej diagnozie wskazywane były jako te o najtrudniejszej sytuacji w badanym aspekcie.

W efekcie otrzymano ranking, według którego najwyższa liczba wskazań w danym obszarze oznacza najtrudniejszą sytuację w danej miejscowości (suma wskaźników i wskazań jakościowych, dla których wartość przekracza przeciętną wartość w gminie).

Analiza wskaźnikowa uzupełniona została o elementy pozostałych metod i technik badawczych w celu uzyskania jak najpełniejszej wiedzy o problemach każdego obszaru. Szczególnie istotne były w tym przypadku analizy jakościowe oparte na technikach bezpośrednich wywiadów, które pozwalają na uchwycenie różnego typu niuansów i zróżnicowania w opinii, umykających przy analizie zgromadzonego za pomocą wskaźników materiału.

Można wskazać zatem następujące obszary, które składają się na obszar rewitalizacji:

- Chomętowo,
- Konotop,
- Niemieńsko,
- Święciechów,
- Drawno (Obszar nr 2):

W przypadku pozostałych obszarów zdegradowanych sytuacja będzie dalej monitorowana i w przypadku aktualizacji LPR będzie wzięta pod uwagę wsparcia również i tych miejscowości, gdyż niewątpliwie tam również występują problemy, jednak przyjęta w zasadach horyzontalnych dla rewitalizacji zasada koncentracji wsparcia, pozwala na zakwalifikowanie do obszaru rewitalizacji jedynie określonej części gminy.

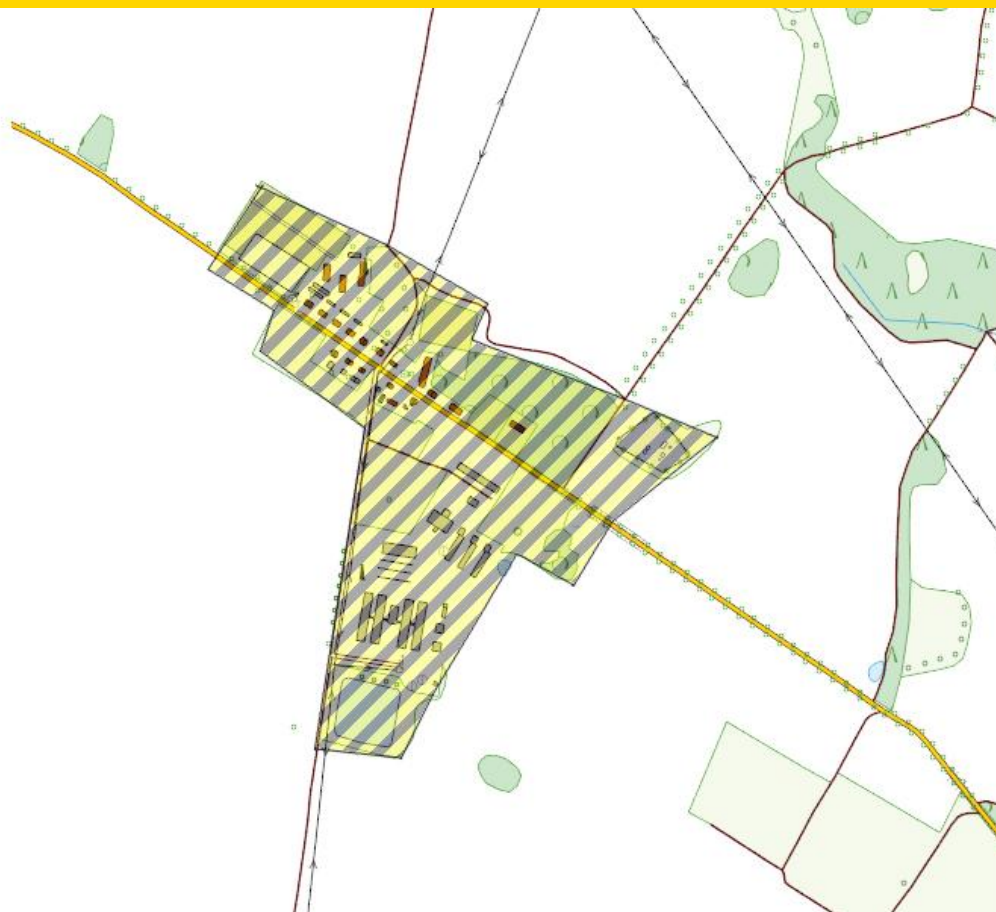
4.2. Obszar rewitalizacji gminy Drawno

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej przy współwystępowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Podobszar Chomętowo

Procesem rewitalizacji objęto całość miejscowości. Obszar rewitalizacji Chomętowo jest spójny funkcjonalnie i przestrzennie, ma powierzchnię 37,5 ha oraz zamieszkały jest przez 336 osób.

Mapa 2. Podobszar rewitalizacji Chomętowo

LEGENDA:

- obszar rewitalizacji

Skala:

Podobszar Konotop

Procesem rewitalizacji objęto całość miejscowości. Obszar rewitalizacji Konotop jest spójny funkcjonalnie i przestrzennie, ma powierzchnię 18,95 ha oraz zamieszkały jest przez 154 osoby.

Mapa 3. Podobszar rewitalizacji Konotop

LEGENDA:

 - obszar rewitalizacji

Skala:

 0 0.15 0.3km

Podobszar Niemieńsko

Procesem rewitalizacji objęto całość miejscowości. Obszar rewitalizacji Niemieńsko jest spójny funkcjonalnie i przestrzennie, ma powierzchnię 28,4 ha oraz zamieszkały jest przez 182 osoby.

Mapa 4. Podobszar rewitalizacji Niemieńsko

LEGENDA:

 - obszar rewitalizacji

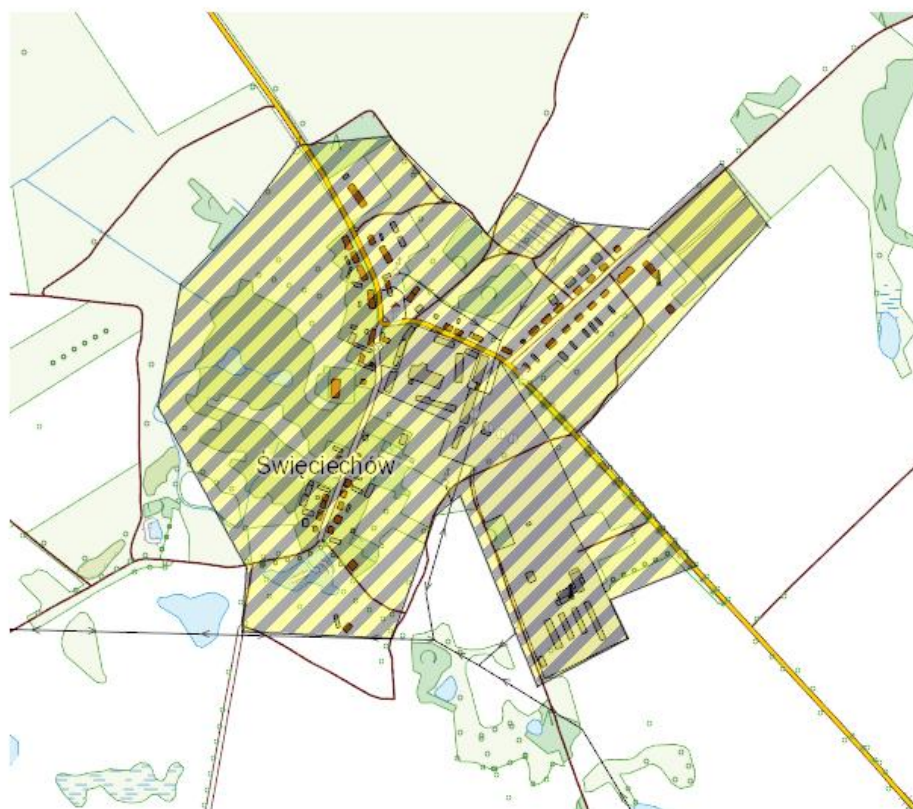
Skala:

 0 0.15 0.3km

Podobszar Świąteczów

Procesem rewitalizacji objęto całość miejscowości. Obszar rewitalizacji Świąteczów jest spójny funkcjonalnie i przestrzennie, ma powierzchnię 54,88 ha oraz zamieszkały jest przez 492 osoby.

Mapa 5. Podobszar rewitalizacji Świąteczów

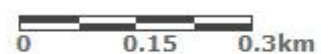

LEGENDA:

- obszar rewitalizacji

Skala:

4.3. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji

Przedstawione poniżej problemy i potrzeby społeczne, techniczne i ogólnorozwojowe opisywanych podobszarów rewitalizacji są w pierwszej kolejności pochodną ustrojowych i gospodarczych procesów transformacji systemowej, których negatywne efekty przyjęły najostrzejsze formy właśnie na obszarach popegeerowskich przy jednocześnie występującej monofunkcyjności gospodarczej, tj. wyraźnej dominacji działalności rolniczej i niedorozwoju działalności pośrednio i/lub bezpośrednio niezwiązanych z pierwszym sektorem. Gwałtowność pierwszego etapu transformacji wraz z niedostatecznym zabezpieczeniem społecznym mieszkańców, brakiem wsparcia w kierunku podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych przy niskiej chłonności lokalnego rynku pracy, doprowadziła do szybkiego wzrostu bezrobocia, a w kolejnych latach do ucieczki młodszych i lepiej wykształconych mieszkańców poza gminę w ramach migracji ekonomicznych lub do „dziedziczenia” biedy, niezaradności i uzależnienia od pomocy społecznej. W rezultacie pogłębiły się procesy depopulacji, starzenia, a jednocześnie pogorszyły się perspektywy rozwoju gospodarczego ze względu na niski poziom przedsiębiorczości i inwestycji zewnętrznych oraz ograniczone wpływy do budżetu lokalnego, a w dalszej kolejności nastąpiła słaba jakość i niedostateczne rozwinięcie infrastruktury technicznej, włączając w to brak lub niewystarczającą komunikację z pobliskimi miastami (centrami usług i potencjalnymi lokalnymi rynkami pracy dla mieszkańców podobszarów rewitalizacji).

4.3.1 Podobszar Chomętowo

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji:

- dostępność i jakość oferty kulturalnej (koncerty, przedstawienia, wydarzenia kulturalne),
- niskie zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne (udział w zebraniach, wyborach),
- możliwość podejmowania pracy przez mieszkańców (brak zakładów pracy),
- tereny popegeerowskie nie wykorzystane gospodarczo,
- zdegradowana infrastruktura sportowo-rekreacyjna,
- odległość i dostępność do ośrodków miejskich,

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji:

- modernizacja oczyszczalni ścieków

- wymiana azbestowych części instalacji sieci wodociągowych
- modernizacja, zagospodarowanie i doposażenie boiska sportowego
- zagospodarowanie terenów publicznych

Potencjały

Potencjałem rozwoju podobszaru rewitalizacji obszaru Chomętowo jest Aleja Dębowa – lokalna atrakcja turystyczno-przyrodnicza (wymaga odnowienia), świetlica wiejska z niezagospodarowanym parkiem oraz obiekt boiska sportowego.

Propozycje rozwiązań

- odtworzenie parku przy świetlicy wiejskiej
- odtworzenie Alei Dębowej
- modernizacja, zagospodarowanie i doposażenie boiska sportowego;
- wymiana azbestowych części instalacji sieci wodociągowych;
- modernizacja oczyszczalni ścieków.

4.3.2 Podobszar Konotop

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji:

- niewielka liczba mieszkańców
- wysoki poziom bezrobocia
- możliwość podejmowania pracy przez mieszkańców (brak zakładów pracy),
- tereny popegeerowskie nie wykorzystane gospodarczo,
- brak infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej
- odległość i dostępność do ośrodków miejskich
- zdewastowane obiekty

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji:

- nowe miejsca pracy

- brak świetlicy
- brak boiska
- wymiana azbestowych części instalacji sieci wodociągowych;
- uregulowanie gospodarki ściekowej.

Potencjały

Potencjałem rozwoju podobszaru rewitalizacji jest pałac w Konotopiu i istniejący plac zabaw który wymaga rozbudowy. Sołectwo jest położone w pięknej okolicy i ma dobre warunki przyrodnicze.

Propozycje rozwiązań

- budowa świetlicy – utworzenie klubu seniora;
- budowa boiska;
- rozbudowa placu zabaw dla dzieci;
- odbudowa pałacu;
- wymiana azbestowych części instalacji sieci wodociągowych;
- uregulowanie gospodarki ściekowej.
- organizacja zajęć kulturalnych
- aktywizacja zawodowa i społeczna

4.3.3 Podobszar Niemieńsko

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji:

- niska dostępność i jakość oferty kulturalnej,,
- możliwość podejmowania pracy przez mieszkańców (brak zakładów pracy),
- tereny popegeerowskie nie wykorzystane gospodarczo,
- odległość i dostępność do ośrodków miejskich,
- niewielka liczba mieszkańców

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji:

- organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży,
- rozwój lokalnych przedsiębiorstw (stworzenie nowych miejsc pracy),
- Stworzenie wspólnej przestrzeni kulturalnej dla mieszkańców

Potencjały

Potencjałem rozwoju podobszaru rewitalizacji jest aktywność społeczna mieszkańców. Ponadto sołectwo jest zlokalizowane w atrakcyjnej przyrodniczo części gminy.

Propozycje rozwiązań

- budowa świetlicy wiejskiej z klubem dla seniora oraz z drogą dojazdową;
- rozbudowa centrum zabaw dla dzieci;
- budowa kanalizacji deszczowej w ciągu drogi powiatowej

4.3.4 Podobszar Święciechów

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji:

- niska dostępność i jakość oferty kulturalnej,
- niskie zaangażowanie części mieszkańców w sprawy lokalne (udział w zebraniach, wyborach),
- możliwość podejmowania pracy przez mieszkańców (brak zakładów pracy),
- tereny popegeerowskie nie wykorzystane gospodarczo,

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji:

- Doposażenie świetlicy
- Modernizacja wodociągów
- Dodatkowe zajęcia kulturalne

Potencjały

Potencjałem rozwoju podobszaru rewitalizacji jest dobre skomunikowanie miejscowości z centrum gminy i innymi miejscowościami w powiecie i województwie (bliskość DK 10). Również część mieszkańców jest aktywna społecznie, działa świetlica wiejska. Niewykorzystany obiekt po ośrodku szkolno-wychowawczym jest potencjałem do wykorzystania.

Propozycje rozwiązań

- odtworzenie alei kasztanowej;
- doposażenie świetlicy wiejskiej;
- budowa mieszkań socjalnych w niedokończonym bloku.
- zmiana funkcji budynku po ośrodku szkolno-wychowawczym,
- wymiana azbestowych części instalacji sieci wodociągowych.

4.3.5 Podobszar Drawno

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji:

- Starzenie się społeczeństwa
- Przestępczość
- Zdegradowana tkanka miejska

Potrzeby

- Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji:
- Rozwój i powstawanie nowych podmiotów gospodarczych
- Odnowa przestrzeni miejskich
- Zagospodarowanie terenu nad jeziorem.

Potencjały

Potencjałem rozwoju podobszaru rewitalizacji fakt, iż położony jest on na terenie miasta. Przy placu zlokalizowany jest zdewastowany obiekt domu towarowego, który można zaadaptować na nową funkcję. Bliskość jeziora stanowi o atrakcyjności obszaru i stanowi jego potencjał.

Propozycje rozwiązań

- Odnowa centrum miejscowości
- Rozwój przedsiębiorczości (w tym na bazie turystyki)
- Zagospodarowanie terenu nad jeziorem Grażyna

5 ■ Wizja, cele i kierunki działania

5.1. Wizja

Rewitalizacja jest kompleksowym wielotorowym procesem przemian przestrzennych, społecznych i ekonomicznych w zdegradowanej części miejscowości, mającym na celu podniesienie poziomu życia mieszkańców, jak również przywrócenie ładu przestrzennego i wspomaganie działań prowadzących do ożywienia gospodarczego. Dokument LPR i realizacja jego zapisów ma jednocześnie doprowadzić do odbudowy więzi społecznych i zapobiegać patologiom społecznym.

Niezwykle istotna dla powodzenia realizacji programu jest kompleksowość podejmowanych działań rewitalizacyjnych, ponieważ w dużym stopniu decyduje o niej skumulowanie założeń inwestycyjnych na danym obszarze rewitalizacyjnym, co przyczynia się do osiągnięcia odpowiedniej skali przeobrażeń (zmian). Punktem odniesienia dla planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest przede wszystkim ich kontekst społeczny. Realizacja projektów ma znaczący wpływ na rozwój obszaru rewitalizowanego i na tworzenie nowych miejsc pracy powiązanych ze strategicznym dla gminy obszarem rozwoju turystyki.

Planowany efekt rewitalizacji

Dzięki wprowadzonym zmianom, rewitalizowane miejscowości uzyskają nowy wizerunek – miejscowości zadbanej i atrakcyjnej nie tylko dla mieszkańców, ale także dla turystów i inwestorów, którzy chętniej rozpoczną działalność gospodarczą w takim obszarze. Przemiany przestrzenne (powstanie infrastruktury) mają duży wpływ na obszar gospodarczy. Powstawanie nowych podmiotów gospodarczych jest równoznaczne z tworzeniem nowych miejsc pracy, a co za tym idzie, z poprawą warunków i poziomu życia mieszkańców. Zadbane i atrakcyjne miejscowości i gminy, potencjał społeczny i estetyka krajobrazu – to korzystne warunki dla rozwoju rekreacji i integracji na danym obszarze. Niesie to ze sobą pozytywne oddziaływanie dla lokalnej gospodarki, wynikające z rozwoju przedsiębiorczości, powstawania nowych miejsc pracy i zmniejszenia bezrobocia, napływu nowych inwestycji, dochodów uzyskanych z obecności turystów lub osób przejezdnych. Realizacja przedsięwzięć zawartych w Lokalnym Programie Rewitalizacji (LPR) spowoduje, że coraz więcej osób wyrazi chęć zamieszkania w gminie. Realizacja zadań przewidzianych w LPR spowoduje większą integrację mieszkańców, co zainicjuje wzrost liczby imprez plenerowych oraz będzie żywą promocją Drawna. Zniknie apatia społeczna i wzrośnie zadowolenie z zamieszkiwania właśnie w tej miejscowości. Program ma istotny wpływ na przezwyciężenie zjawisk negatywnych w obszarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym.

Lokalny Program Rewitalizacji charakteryzuje się:

- kompleksowością, czyli całościowym spojrzeniem na obszar wymagający rewitalizacji, na którym podejmowane działania w sferze infrastrukturalnej, gospodarczej, społecznej i środowiskowej są w pełni ze sobą zintegrowane i podporządkowane tym samym celom;

- koordynacją działań, czyli takim zarządzaniem LPR, aby realizowane przedsięwzięcia były zgodne z ustalonym harmonogramem, przy optymalnym wykorzystaniu zasobów istniejących, jak i powstałych dzięki realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- wieloletniością – stopień skomplikowania procesu rewitalizacji, konieczność podjęcia wielu działań oraz ich koszt zmuszają do rozłożenia zadań inwestycyjnych na wiele lat.

Wpływ działań LPR na polityki horyzontalne UE

Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w LPR oddziałują pozytywnie na następujące polityki horyzontalne UE:

1. Politykę równych szans – we wszystkich operacjach inwestycyjnych będzie uwzględniona zasada równych szans:
 - kobiet i mężczyzn do pracy, o ile w wyniku realizacji projektów uda się bezpośrednio przez Beneficjenta wygenerować takie miejsca pracy;
 - dostępu do obiektów i miejsc bez względu na płeć, wiek, wykształcenie, orientację seksualną, stopień niepełnosprawności;
2. Politykę społeczeństwa informacyjnego – każda inwestycja (o ile będzie to uzasadnione zakresem) będzie realizowana zgodnie z polityką społeczeństwa informacyjnego;
3. Politykę zatrudnienia – projekty przewidziane do realizacji w ramach LPR będą bezpośrednio bądź pośrednio generować nowe, stałe miejsca pracy. Osiągnięcie celu głównego LPR: zwiększenia turystycznej i gospodarczo-społecznej atrakcyjności gminy przyczyni się w sposób bezpośredni do tworzenia klimatu przedsiębiorczości.

5.2. Cele i kierunki działania

Proces wyznaczenia celów programu rewitalizacji oparto na zdiagnozowanych problemach oraz zidentyfikowanych potrzebach lokalnej społeczności. W założeniach przyjęto, że głównym celem programu jest ożywienie obszaru rewitalizacji poprzez wielopłaszczyznowe działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Realizacji głównego zamierzenia, a także osiągnięciu zakładanych efektów rewitalizacji w każdym podobszarze, mają służyć 4 cele szczegółowe oraz odpowiadające im kierunki działań, dostosowane do charakteru potrzeb poszczególnych podobszarów.

Cel 1. Sfera społeczna

- Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy.
- Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu.

Cel 2. Sfera gospodarcza

- Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej opartej na turystyce.
- Wspieranie aktywności ekonomicznej mieszkańców, w tym wspieranie zatrudnienia socjalnego i inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej.

Cel 3. Sfera techniczna

- Poprawa stanu infrastruktury technicznej, szczególnie w aspekcie sportu, rekreacji i turystyki.
- Poprawa wizerunku i atrakcyjności przestrzeni publicznych.

Cel 4. Sfera funkcjonalno-przestrzenna

- Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
- Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne.

O wyborze poszczególnych zadań do realizacji decydują następujące kryteria:

1. oddziaływanie projektu na tworzenie w obszarze rewitalizowanym nowych podmiotów gospodarczych i nowych miejsc pracy;
2. powstawanie w wyniku projektu nowych sektorów usług lub nowych produktów turystycznych;
3. wpływ na wzrost wartości historycznej i kulturowej rewitalizowanych obiektów i obszarów;
4. poprawa estetyki przestrzeni publicznej;
5. wyprowadzenie obszaru rewitalizowanego ze stanu kryzysowego, w szczególności poprzez nadania mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie nowych warunków do jego rozwoju.

6 ■ Lista projektów rewitalizacyjnych

6.1. Główne projekty rewitalizacyjne dotyczące obszaru zdegradowanego, które będą realizowane w ramach danego programu rewitalizacji

Drawno

- budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie wraz z zagospodarowaniem nabrzeża – D1
- zmiana funkcji budynku po dawnym Domu Towarowym przy ulicy Kolejowej na Centrum konferencyjne z bazą gastronomiczną i noclegową – D2
- zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum Drawna i przywrócenie jej funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej – D3
- podniesienie standardu obiektu turystycznego Stacji Wodnej PTTK – D4;
- budowa myjni samoobsługowej- D5
- przywrócenie funkcjonalności budynku po spółdzielni rolniczej (GS) – D6

Chomętowo

- odtworzenie parku przy świetlicy wiejskiej wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjno-dydaktycznych - C1

Konotop

- budowa świetlicy – utworzenie klubu seniora w Konotopiu - K1

Niemieńsko

- budowa świetlicy wiejskiej z klubem dla seniora w Niemieńsku - N1

Święciechów

- aleja kasztanowa w Święciechowie – S1;
- zmiana funkcji budynku po ośrodku szkolno-wychowawczym na agroturystykę - S2

Projekty nieinwestycyjne:

- Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Drawno – M1
- Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów rewitalizowanych – M2
- Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze – M3
- Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi – M4

1. Tytuł projektu
D1- Budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie wraz z zagospodarowaniem nabrzeża.
2. Miejsce realizacji
Drawno – dz. 331/42; 331/16; 331/53; 331/52
3. Podmiot wnioskujący
gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Drawna i poprawa warunków do uprawiania sportów wodnych i rekreacji. Zgodność z celami LPR: Poprawa stanu infrastruktury technicznej, szczególnie w aspekcie sportu, rekreacji i turystyki. Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie wraz z zagospodarowaniem nabrzeża; budowa dwóch pomostów drewnianych oraz slipu na łodzie.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,5 ha Liczba wspartych obiektów infrastruktury: 1
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 15 Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 200
8. Szacunkowy koszt projektu
500 tys.
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, budżet gminy

9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2018–2020
10. Powiązania z innymi projektami
M1- Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Dobrzany

1. Tytuł projektu
D2 -Zmiana funkcji budynku po dawnym Domu Towarowym przy ul Kolejowej na Centrum konferencyjne z bazą gastronomiczną i noclegową.
2. Miejsce realizacji
Drawno – dz. 294
3. Podmiot wnioskujący
gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu:
zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej miasta, rozwój przedsiębiorczości. Zgodność z celami LPR: Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej opartej na turystyce. Wspieranie aktywności ekonomicznej mieszkańców, w tym wspieranie zatrudnienia socjalnego i inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej.
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Zmiana funkcji budynku po dawnym Domu Towarowym na Centrum konferencyjne z bazą gastronomiczną i noclegową. Budynek wymaga inwentaryzacji architektonicznej i technicznej oraz nowego projektu zagospodarowania.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,6 ha Liczba wspartych obiektów infrastruktury: 1

Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1
8. Szacunkowy koszt projektu
3 mln
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, budżet gminy
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2019–2022
10. Powiązania z innymi projektami
M2 - Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych D3- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum Drawna i przywrócenie jej funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej

1. Tytuł projektu
D3 - Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum Drawna i przywrócenie jej funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej
2. Miejsce realizacji
Drawno – ul. Kolejowa, Plac Wolności
3. Podmiot wnioskujący
gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej miasta.

<p>Zgodność z celami LPR: Poprawa stanu infrastruktury technicznej, szczególnie w aspekcie sportu, rekreacji i turystyki. Poprawa wizerunku i atrakcyjności przestrzeni publicznych. Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne i gospodarcze</p>	
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu	
<p>Stworzenie nowej koncepcji urbanistycznej przestrzeni miejskiej. Remont fasad budynków. Zagospodarowanie przestrzeni wspólnych. Inwestycje drogowe nie będą stanowić więcej niż 50 % kosztów projektu.</p>	
6. Wskaźniki produktu	
<p>Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 2 ha Liczba wspartych obiektów infrastruktury: 10</p>	
7. Wskaźnik rezultatu	
Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 2	
8. Szacunkowy koszt projektu	
2 mln	
8a. Źródła finansowania	
RPO WZ, budżet gminy	
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu	
2019–2022	
10. Powiązania z innymi projektami	
<p>D2 - Zmiana funkcji budynku po dawnym Domu Towarowym przy ul Kolejowej na Centrum konferencyjne z bazą gastronomiczną i noclegową M3 - Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze M4 - Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi</p>	
1. Tytuł projektu	
D4 - podniesienie standardu obiektu turystycznego Stacji Wodnej PTTK	
2. Miejsce realizacji	

Drawno – dz. 313
3. Podmiot wnioskujący
podmiot prywatny
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Rozwój przedsiębiorczości na terenie rewitalizowanym Zgodność z celami LPR: Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej opartej na turystyce. Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu. Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne.
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Zagospodarowanie terenu. Wymiana domków kempingowych w Stolicy Wodnej PTTK. Dostosowanie obiektu do standardów osób z niepełnosprawnościami. Poprawa warunków do uprawiania sportów wodnych i rekreacji.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 2 ha Liczba wspartych obiektów infrastruktury: 1 Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 5 Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 200 Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1
8. Szacunkowy koszt projektu
1,5 mln
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, środki prywatne
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu

2018–2021
10. Powiązania z innymi projektami
M1 - Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Dobrzany

1. Tytuł projektu
D5- Budowa myjni samoobsługowej.
2. Miejsce realizacji
Drawno – dz. 328
3. Podmiot wnioskujący
podmiot prywatny
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Rozwój infrastruktury usługowej Rozwój przedsiębiorczości na terenie rewitalizowanym Zgodność z celami LPR: Wspieranie aktywności ekonomicznej mieszkańców, w tym wspieranie zatrudnienia socjalnego i inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej. Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej opartej na turystyce.
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Budowa myjni samoobsługowej.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,2 ha Liczba nowo wybudowanych obiektów infrastruktury: 1

7. Wskaźnik rezultatu
Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1
8. Szacunkowy koszt projektu
500 tys.
8a. Źródła finansowania
RPO WZ; Środki prywatne
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2018–2020
10. Powiązania z innymi projektami
M2 - Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych

1. Tytuł projektu
Przywrócenie funkcjonalności budynku po spółdzielni rolniczej (GS).
2. Miejsce realizacji
Drawno – dz. 328
3. Podmiot wnioskujący
podmiot prywatny
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Powstanie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości. Zgodność z celami LPR: Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej opartej na turystyce. Wspieranie aktywności ekonomicznej mieszkańców, w tym wspieranie zatrudnienia socjalnego

i inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej. Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne i gospodarcze
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Adaptacja budynku po spółdzielni rolniczej. Nadanie nowej funkcji obiektu związanej z prowadzeniem działalności usługowej zgodnej z aktualnym zapotrzebowaniem rynkowym.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,5 ha Liczba wspartych obiektów infrastruktury: 1
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1
8. Szacunkowy koszt projektu
1 mln
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, środki prywatne
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2019–2021
10. Powiązania z innymi projektami
M2 - Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych

1. Tytuł projektu
C1 - Odtworzenie parku przy świetlicy wiejskiej wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjno-dydaktycznych
2. Miejsce realizacji
Chomętowo – dz. 3/6; 3/7
3. Podmiot wnioskujący

gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Budowa infrastruktury sportu i rekreacji Zgodność z celami LPR: Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne i gospodarcze
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Odtworzenie parku przy świetlicy wiejskiej wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjno-dydaktycznych i dokonaniem nasadzeń rodzimych gatunków.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 2 ha Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 15 Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 200
8. Szacunkowy koszt projektu
1 mln
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, budżet gminy
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2018–2020
10. Powiązania z innymi projektami
M3 - Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze M4 - Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi

1. Tytuł projektu
K1 - Budowa świetlicy – utworzenie klubu seniora.
2. Miejsce realizacji
Konotop – dz. 33/13; 47; 33/10
3. Podmiot wnioskujący
gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Rozwój infrastruktury społecznej Zgodność z celami LPR: Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Budowa nowej świetlicy wiejskiej – utworzenie klubu seniora.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,5 ha Liczba nowo wybudowanych obiektów infrastruktury: 1 Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 20 Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 200
8. Szacunkowy koszt projektu
1 mln
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, budżet gminy

9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2018–2020
10. Powiązania z innymi projektami
M3 - Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze M4 - Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi

1. Tytuł projektu
N1- Budowa świetlicy wiejskiej wraz z klubem dla seniora
2. Miejsce realizacji
Niemieńsko – dz. 52
3. Podmiot wnioskujący
gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Budowa infrastruktury społecznej Zgodność z celami LPR: Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Budowa świetlicy wiejskiej wraz z klubem dla seniora
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,5 ha Liczba nowo wybudowanych obiektów infrastruktury: 1 Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1
7. Wskaźnik rezultatu

Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 20 Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 150
8. Szacunkowy koszt projektu
1 mln.
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, budżet gminy
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2018–2020
10. Powiązania z innymi projektami
M3 - Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze M4 - Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi

1. Tytuł projektu
S1- Aleja kasztanowa w Świąciechowie
2. Miejsce realizacji
Świąciechów – dz. 57/4; 125/1; 127
3. Podmiot wnioskujący
gmina
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy
4. Cele projektu
Powstanie miejsca spotkań mieszkańców Zgodność z celami LPR: Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu. Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne.

5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu
Odtworzenie historycznej alei kasztanowe. Utwardzenie podłoża dla pieszych. Elementy małej architektury (kosze, ławki). Tablice informacyjne.
6. Wskaźniki produktu
Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 1 ha
7. Wskaźnik rezultatu
Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 10 Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 100
8. Szacunkowy koszt projektu
500 tys.
8a. Źródła finansowania
RPO WZ, budżet gminy
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu
2018–2020
10. Powiązania z innymi projektami
M1 - Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Dobrzany

1. Tytuł projektu
S2 - Zmiana funkcji budynku po ośrodku szkolno-wychowawczym na agroturystykę.
2. Miejsce realizacji
Święciechów – dz. 144/6
3. Podmiot wnioskujący
podmiot prywatny
3a. Podmiot realizujący – inwestor
3b. Partnerzy

4. Cele projektu	<p>Powstanie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości.</p> <p>Zgodność z celami LPR:</p> <p>Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej opartej na turystyce.</p> <p>Wspieranie aktywności ekonomicznej mieszkańców, w tym wspieranie zatrudnienia socjalnego i inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej.</p> <p>Rewaloryzacja obiektów (w tym obiektów zabytkowych) na cele społeczno-kulturalne i gospodarcze</p>
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu	Zmiana funkcji budynku po ośrodku szkolno-wychowawczym na ośrodek agroturystyczny. Remont obiektu i zagospodarowanie terenu wokół obiektu.
6. Wskaźniki produktu	<p>Powierzchnia obszaru objętego działaniami rewitalizacyjnymi: 0,5 ha</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury: 1</p> <p>Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 1</p>
7. Wskaźnik rezultatu	<p>Liczba wydarzeń kulturalnych/sportowych organizowanych w obiekcie w roku: 5</p> <p>Liczba osób biorących udział w organizowanych wydarzeniach kulturalnych/sportowych: 100</p> <p>Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1</p>
8. Szacunkowy koszt projektu	2 mln
8a. Źródła finansowania	RPO WZ, środki prywatne
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu	2019–2022
10. Powiązania z innymi projektami	M2 - Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych

Projekty nieinwestycyjne

1. Numer i tytuł projektu:
M1
Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Drawno
2. Miejsce realizacji:
Obszar rewitalizowany
3. Podmiot wnioskujący:
Gmina
3a. Podmiot realizujący-inwestor:
3b. Partnerzy:
4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt
Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy Przeciwdziałanie niekorzystnym przemianom demograficznym i społecznym Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu:
<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja zajęć i szkoleń gry w piłkę nożną z dziećmi i młodzieżą na boisku wiejskim • Prowadzenie drużyny piłkarskiej w celach rozgrywek ligowych – około 14 meczów w sezonie • Organizowanie zawodów oraz imprez rekreacyjnych, sportowych i turystycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - Majówka dla 30 dzieci z rodzicami (impreza coroczna) - Organizowanie wycieczek rowerowych po okolicy - Impreza Mikołajkowa dla 30 dzieci z rodzicami (impreza coroczna) • Organizacja wyjazdów integracyjnych, m. in. na imprezy sportowe
6. Wskaźniki produktu:
<ul style="list-style-type: none"> • Liczba mieszkańców uczestnicząca w działaniach sportowych – 50 osób/rok • Liczba mieszkańców uczestnicząca w działaniach integracyjnych – 250 osób/rok
7. Szacunkowy kosztorys projektu:
90 tys.
8. Źródła finansowania

Budżet Gminy; LGD; Prywatne
9. Powiązania z innymi projektami
Budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie wraz z zagospodarowaniem nabrzeża. podniesienie standardu obiektu turystycznego Stacji Wodnej PTTK aleja kasztanowa w Święciechowie
10. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu:
2018-2020
1. Numer i tytuł projektu:
M2 - Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów rewitalizowanych
Organizacja i prowadzenie zajęć edukacyjnych i animacyjnych dorosłych z zakresu aktywności zawodowej oraz przedsiębiorczości
2. Miejsce realizacji:
Obszar rewitalizowany
3. Podmiot wnioskujący:
Gmina
3a. Podmiot realizujący-inwestor:
3b. Partnerzy:
Przedsiębiorcy lokalni
4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt
Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy Przeciwdziałanie niekorzystnym przemianom demograficznym i społecznym Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu Wspieranie aktywności ekonomicznej mieszkańców w tym wspieranie zatrudnienia socjalnego i inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu:
Organizacja i prowadzenie zajęć szkoleniowych osób dorosłych z zakresu aktywności zawodowej oraz przedsiębiorczości dla mieszkańców terenów rewitalizowanych.
6. Wskaźniki projektu:
Liczba mieszkańców uczestnicząca w zajęciach i działaniach szkoleniowych – minimum 50 osób/rok

7. Szacunkowy kosztorys projektu:
50 tys.
8. Źródła finansowania
Budżet Gminy; EFS
9. Powiązania z innymi projektami
Zmiana funkcji budynku po dawnym Domu Towarowym przy ul Kolejowej na Centrum konferencyjne z bazą gastronomiczną i noclegową Budowa myjni samoobsługowej przywrócenie funkcjonalności budynku po spółdzielni rolniczej (GS) zmiana funkcji budynku po ośrodku szkolno-wychowawczym na agroturystykę
10. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu:
2018-2020

1. Numer i tytuł projektu:
M3
Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze
2. Miejsce realizacji:
Obszar rewitalizowany
3. Podmiot wnioskujący:
Gmina + NGO
3a. Podmiot realizujący-inwestor:
3b. Partnerzy:
Biblioteka Miejska
4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt
Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy Poprawa bezpieczeństwa Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu Aktywizacja seniorów i opieka nad osobami starszymi. Poprawa dostępności usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.

5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu:
Szeroki program kulturalny dla seniorów w oparciu o obiekty kultury na obszarze rewitalizowanym (świątlice, kościoły)
6. Wskaźniki produktu:
Liczba mieszkańców uczestnicząca w wydarzeniach kulturalnych – minimum 200 osób/rok
7. Szacunkowy kosztorys projektu:
80 tys.
8. Źródła finansowania
Budżet Gminy;
9. Powiązania z innymi projektami
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum Drawna i przywrócenie jej funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej odtworzenie parku przy świątlicy wiejskiej wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjno-dydaktycznych budowa świątlicy – utworzenie klubu seniora w Konotopiu budowa świątlicy wiejskiej z klubem dla seniora w Niemieńsku Wspólny program dla świątlic z obszaru rewitalizowanego
10. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu:
2018-2020

1. Numer i tytuł projektu:
M4
Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi
2. Miejsce realizacji:
Bytowo, Odargowo
3. Podmiot wnioskujący:
Gmina
3a. Podmiot realizujący-inwestor:
3b. Partnerzy:

4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt
Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy Przeciwdziałanie niekorzystnym przemianom demograficznym i społecznym Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu
5. Zakres rzeczowy inwestycji/projektu:
<ul style="list-style-type: none"> • Utworzenie świetlicy środowiskowej na bazie świetlicy, w której odbywać się będą zajęcia dla dzieci (zatrudnienie animatora, przy współpracy z PUP) • Organizacja i prowadzenie zajęć edukacyjnych i animacyjnych dla dzieci i młodzieży • Prowadzenie działań profilaktycznych na temat zagrożeń związanych z uzależnieniem (np. od komputera, narkotyków, alkoholu)
6. Wskaźniki produktu:
7. Szacunkowy kosztorys projektu:
100 tys.
8. Źródła finansowania
Fundusz Sołecki; Budżet Gminy; LGD
9. Powiązania z innymi projektami
Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum Drawna i przywrócenie jej funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej odtworzenie parku przy świetlicy wiejskiej wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjno-dydaktycznych budowa świetlicy – utworzenie klubu seniora w Konotopiu budowa świetlicy wiejskiej z klubem dla seniora w Niemieńsku Wspólny program dla świetlic z obszaru rewitalizowanego
10. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu:
2018-2023

6.2. Ogólny opis projektów rewitalizacyjnych uzupełniających

Celem niniejszego Programu Rewitalizacji w kontekście wymogu jego kompleksowości i komplementarności w ramach inwestycji rewitalizacyjnych są niżej opisane realizowane działania. To przedsięwzięcia, które trudno zidentyfikować indywidualnie lub oczekiwane ze względu na realizację celów programu rewitalizacji. Poniższe działania wykorzystują lokalne potencjały, w tym potencjały instytucjonalne znajdujące się w obszarze rewitalizacji.

Pozostałe planowane działania (uzupełniające) są realizowane przez różne instytucje z obszaru rewitalizowanego: Wykaz przedsięwzięć uzupełniających:

- Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne dla dzieci z obszaru rewitalizowanego – U1
- Wspólny program dla świetlic z obszaru rewitalizowanego – U2
- Wsparcie w tworzeniu podmiotów integracji społecznej na obszarach rewitalizowanych i rozwój ekonomii społecznej – U3

1. Numer i tytuł projektu:
U1
Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne dla dzieci z obszaru rewitalizowanego
2. Miejsce realizacji:
Gmina Drawno
3. Podmiot wnioskujący:
Gmina
3a. Podmiot realizujący
Szkoła
3b. Partnerzy:
4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt
Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu. Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
5. Zakres rzeczowy projektu:
Dodatkowe zajęcia. Podnoszenie kompetencji kluczowych uczniów, w tym z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, niezbędnych do poruszania się po rynku pracy. Wszelkie podejmowane w szkołach i placówkach systemu oświaty inicjatywy, uwzględniać będą zróżnicowane potrzeby edukacyjne uczniów. Planowane jest w szczególności wsparcie osób z obszarów defaworyzowanych w ramach

przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji.
6. Wskaźniki produktu:
Liczba uczniów uczestnicząca w działaniach edukacyjnych – 50 osób/rok
7. Szacunkowy kosztorys projektu:
300 tys.
8. Źródła finansowania
EFS; budżet gminy
8. Powiązania z innymi projektami
M1 - Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Dobrzany U2- Wspólny program dla świetlic z obszaru rewitalizowanego
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu:
2018-2022
1. Numer i tytuł projektu:
U2
Wspólny program dla świetlic z obszaru rewitalizowanego
2. Miejsce realizacji:
Gmina Drawno
3. Podmiot wnioskujący:
Gmina
3a. Podmiot realizujący
Biblioteka gminna
3b. Partnerzy:
NGO
4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt
Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu. Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
5. Zakres rzeczowy projektu:
Program aktywizacji kulturalnej mieszkańców w oparciu o infrastrukturę świetlic wiejskich oraz pozostałe obiekty o charakterze kulturalnym w Gminie. Szczególny nacisk położony zostanie na mieszkańców obszarów rewitalizowanych, w tym młodzież i dzieci Lekcje biblioteczne, kluby książki, festiwale bajek, warsztaty dla różnych grup wiekowych.
6. Wskaźniki produktu:

Liczba mieszkańców uczestnicząca w działaniach kulturalnych– 250 osób/rok
7. Szacunkowy kosztorys projektu: 150 tys.
8. Źródła finansowania Gmina
8. Powiązania z innymi projektami M4 - Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu: 2018-2022

1. Numer i tytuł projektu: U3
Wsparcie w tworzeniu podmiotów integracji społecznej na obszarach rewitalizowanych i rozwój ekonomii społecznej
2. Miejsce realizacji: Gmina Drawno
3. Podmiot wnioskujący: OWES
3a. Podmiot realizujący
3b. Partnerzy: Gmina
4. Cele LPR w jakie wpisuje się projekt Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze gminy. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym i ich dziedziczeniu. Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu.
5. Zakres rzeczowy projektu: Wsparcie dla zakładania przedsiębiorstw społecznych (w szczególności spółdzielni socjalnych), obejmujące wsparcie szkoleniowo-doradcze, dotacyjne i pomostowe (w trakcie rozpoczynania prowadzenia działalności oraz w początkowym okresie rozwoju). Istotne będzie również wsparcie inicjatyw związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych (w szczególności spółdzielniach socjalnych).
6. Wskaźniki produktu: Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych - 10
7. Szacunkowy kosztorys projektu: 600 tys.
8. Źródła finansowania EFS
8. Powiązania z innymi projektami

M2- Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych
9. Przewidywany termin rozpoczęcia i zakończenia projektu:
2018-2023

6.3 Harmonogram realizacji projektów

Ramowy harmonogram działań przedstawiony w Tabeli 9 może być uzupełniony o harmonogramy roczne na poziomie Zespołu ds. rewitalizacji.

Tabela 9. Harmonogram realizacji LPR

Nr	Tytuł projektu	Wartość projektu	Źródło finansowania	Okres realizacji
D1	Budowa ciągu pieszo-rowerowego nad jeziorem Grażyna w Drawnie wraz z zagospodarowaniem nabrzeża.	500 tys.	RPO WZ; budżet gminy	2018–2020
D2	Zmiana funkcji budynku po dawnym Domu Towarowym przy ul Kolejowej na Centrum konferencyjne z bazą gastronomiczną i noclegową	3 mln	RPO WZ, budżet gminy	2019–2022
D3	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum Drawna i przywrócenie jej funkcji wypoczynkowej i rekreacyjnej	2 mln	RPO WZ, budżet gminy	2019–2022
D4	podniesienie standardu obiektu turystycznego Stacji Wodnej PTTK	1,5 mln	RPO WZ, prywatne	2018–2021
D5	Budowa myjni samoobsługowej	500 tys.	RPO WZ, prywatne	2018–2020
D6	przywrócenie funkcjonalności budynku po spółdzielni rolniczej (GS)	1 mln	RPO WZ, prywatne	2019–2021
C1	odtworzenie parku przy świetlicy wiejskiej wraz z utworzeniem ścieżek edukacyjno-dydaktycznych	1 mln	RPO WZ, budżet gminy	2018–2020
K1	budowa świetlicy – utworzenie klubu seniora w Konotopiu	1 mln	RPO WZ, budżet gminy	2018–2020
N1	budowa świetlicy wiejskiej z klubem dla seniora w Niemieńsku	1 mln	RPO WZ, budżet gminy	2018–2020
S1	aleja kasztanowa w Świąciechowie	500 tys.	RPO WZ, budżet gminy	2018–2020
S2	zmiana funkcji budynku po ośrodku szkolno-wychowawczym na agroturystykę	2 mln	RPO WZ, prywatne	2019–2022

M1	Program promocji zdrowego trybu życia i aktywności fizycznej w gminie Drawno	90 tys.	Budżet Gminy; LGD; Prywatne	2018-2020
M2	Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszarów zdegradowanych	50 tys.	Budżet gminy, EFS	2018-2020
M3	Program aktywizacji i integracji seniorów poprzez uczestnictwo w kulturze	80 tys.	Budżet gminy, NGO	2018-2020
M4	Organizacja zajęć kulturalnych, edukacyjnych i animacyjnych na bazie infrastruktury społecznej wsi	100 tys.	Budżet gminy	2018-2023
Projekty uzupełniające				
Nr	Tytuł projektu	Wartość projektu	Źródło finansowania	Okres realizacji
U1	Dodatkowe zajęcia pozalekcyjne dla dzieci z obszaru rewitalizowanego	300 tys.	EFS; budżet gminy	2018-2022
U2	Wspólny program dla świetlic z obszaru rewitalizowanego	150 tys.	budżet gminy;	2018-2022
U3	Wsparcie w tworzeniu podmiotów integracji społecznej na obszarach rewitalizowanych i rozwój ekonomii społecznej	600 tys. zł	EFS; budżet gminy	2018-2022

■ Mechanizmy

zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Komplementarność poszczególnych działań rewitalizacyjnych opiera się na zapewnieniu wzajemnego uzupełniania się działań w następujących płaszczyznach:

Komplementarność przestrzenna

Projekty rewitalizacyjne, szczegółowo przedstawione powyżej dopełniają się przestrzennie i zachodzi między nimi efekt synergii. Łącznie oddziałują na ten sam problem, co wpływa na spotęgowanie efektu. Sama przestrzeń objęta działaniami (obszar rewitalizacji, który pokrywa się z granicami zidentyfikowanego obszaru zdegradowanego) obejmuje cały obszar, zarówno w zakresie działań inwestycyjnych, które uwzględniają uczestnictwo w działaniach interesariuszy z całego obszaru zdegradowanego, jak również w zakresie planowanych działań o charakterze miękkim, skierowanych do wszystkich mieszkańców obszaru.

Obszary rewitalizacji znajdują się w centralnej części gminy.. Można zatem stwierdzić, iż LPR koncentruje się w zakresie przestrzennym. W zakresie samych miejscowości rewitalizowanych, występuje silna koncentracja inwestycji na niewielkim obszarze zurbanizowanym, w związku z czym inwestycje oddziałują na siebie wzajemnie w aspekcie przestrzennym.

Zaproponowane projekty oddziałują na cały obszar dotknięty kryzysem i nie prowadzą do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Cała społeczność lokalna będzie korzystać z efektów, nikt nie będzie wykluczony, a działania są tak zaplanowane, aby obejmowały wszystkie grupy społeczne. Ponadto, z planowanych działań miękkich mogą korzystać również mieszkańcy innych obszarów gminy, tak aby osoby zagrożone wykluczeniem i potrzebujące wsparcia nie były wyłączone z działań, aby zachować równowagę między poszczególnymi obszarami gminy i nie doprowadzić do sytuacji, w której problemy mieszkańców obecnie zdefiniowanego obszaru nie przelały się na sąsiedni obszar.

Komplementarność problemowa

Planowane przedsięwzięcia dopełniają się tematycznie i w efekcie będą skutkowały kompleksowym rozwiązaniem problemów. Projekty oddziałują na każdą ze sfer, w której w wyniku diagnozy stwierdzono sytuację kryzysową i na tej podstawie wyznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Projekty poprzez realizację celów szczegółowych Programu, oddziałują na każdą ze sfer, w której w wyniku diagnozy stwierdzono sytuację kryzysową i na tej podstawie wyznaczono obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji. Doprowadzi to w efekcie do znaczącego zmniejszenia skali występujących problemów determinujących sytuację kryzysową.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W ramach niniejszego Programu Rewitalizacji w toku działań przygotowawczych, zaprojektowano odpowiedni system wdrażania i zarządzania programem rewitalizacji, który uwzględni strukturę

kierowania działaniami rewitalizacyjnymi w sposób kompleksowy, pozwalający na zaangażowanie i efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz zapewnia wzajemne uzupełnianie się działań poszczególnych podmiotów zaangażowanych w realizację i spójność stosowanych procedur.

Komplementarność międzyokresowa

Działania rewitalizacyjne zostały tak zaplanowane, aby zapewnić zachowanie ciągłości programowej polegającej na kontynuacji wsparcia udzielonego gminie w ramach polityki spójności w latach 2007–2013. Przez cały czas realizowana jest także praca ze społecznością lokalną, co odbywa się m.in. za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych. Obecnie gmina znajduje się w trakcie realizacji tego procesu i władze gminy są zdeterminowane, aby ten długofalowy proces zakończyć pełnym sukcesem. Rewitalizacja zdiagnozowanych aktualnie zdegradowanych obszarów stanowi jedno z ważniejszych zadań Gminy. Niniejszy Program Rewitalizacji zapewnia ciągłość działań, konsolidując w swoich ramach działania rewitalizacyjne o charakterze społecznym i urbanistycznym, wpływając na koncentrację interwencji i dzięki temu zwiększając efekty planowanych działań strategicznych, co zawarte jest w strategii rozwoju gminy.

Komplementarność źródeł finansowania

W ramach planowanych działań uwzględniono różne źródła finansowania dla projektów, ujętych w programie rewitalizacji. Zgodnie z charakterem planowanych zadań i podmiotów je realizujących przewidziano wsparcie uzupełnione i połączone, m.in. z środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, ponadto planuje się udział środków prywatnych oraz środków ze źródeł krajowych (m.in. programy Ministra Kultury) oraz w ramach Mechanizmu Norweskiego, Mechanizmu Szwajcarskiego, Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, które to środki, zgodnie z możliwościami prawnymi, planuje się połączyć z wkładem własnym gminy lub podmiotów zewnętrznych zaangażowanych w realizację.

8 ■ Mechanizmy włączenia w proces rewitalizacji mieszkańców, przedsiębiorców, innych podmiotów oraz grup aktywnych na terenie gminy

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie), determinując jego skuteczność i efektywność. Odpowiedzialność za przeprowadzenie całego procesu w sposób partycypacyjny ponoszą lokalne władze, jednak o sukcesie można mówić dopiero wtedy, gdy zaangażowani zostaną lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz mieszkańcy bez względu na wiek, status, płeć czy wyznanie. Skonsolidowanie wysiłków różnych osób, grup i podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest istotnym warunkiem sukcesu.

Animacja lokalna mieszkańców, jako główne działanie w ramach projektu „**Rewitalizacja na terenie gmin województwa zachodniopomorskiego znajdujących się w Specjalnej Strefie Włączenia**”, zawiera elementy, takie jak:

- diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i technicznej na terenie gminy;
- identyfikacja problemów i zjawisk powodujących marginalizację/degradację danych obszarów/środowisk w poszczególnych miejscowościach;
- wywoływanie potrzeb poprawy warunków życia i angażowanie mieszkańców do „projektowania zmian” w najbliższym otoczeniu;
- budowanie partnerstwa wokół rewitalizacji zdegradowanych obszarów oraz uspołecznienie działań dotyczących rewitalizacji z wykorzystaniem zaawansowanych metod partycypacji, takich jak współdecydowanie czy kontrola społeczna;
- przygotowanie założeń, w tym katalogu działań/projektów PR;
- inicjowanie współpracy między mieszkańcami terenów rewitalizowanych a władzami lokalnymi oraz pozostałymi uczestnikami procesu rewitalizacji.

Dla zaangażowania lokalnej społeczności niezbędny jest aktywny udział mieszkańców obszarów rewitalizowanych w procesie planowania, przygotowania i wdrażania przedsięwzięć odpowiadających na zgłaszane przez nich potrzeby. W przypadku obszarów zdegradowanych, o bardzo niskim kapitale społecznym, potrzebne jest dostosowanie planowanych działań i form współpracy do oczekiwań mieszkańców. Oznacza to wspólne z mieszkańcami przygotowanie i realizację krótkoterminowych działań, odnoszących się do podstawowych potrzeb, związanych z ich codziennymi bolączkami i problemami.

W projekcie „**Rewitalizacja na terenie gmin województwa zachodniopomorskiego znajdujących się w Specjalnej Strefie Włączenia**” w każdej gminie zostały zlecone działania animacyjne, w ramach których zostaną zrealizowane przez mieszkańców przedsięwzięcia inwestycyjne związane z aktywizacją społeczności lokalnej. W ramach zlecenia wspierane są lokalne przedsięwzięcia inwestycyjne dla terenów z obszarów zdegradowanych, zaplanowane i realizowane przy udziale mieszkańców (w tym wolontariuszy) z tych obszarów z pomocą animatorów, moderatorów

i facylitatorów, obejmujące realizację lokalnych inicjatyw zgłoszonych przez mieszkańców, na rzecz działań o charakterze dobra wspólnego, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

W ramach spotkań animacyjnych na obszarach zdegradowanych animator i facylitator przy wsparciu moderatora zachęcili mieszkańców do zgłaszania swoich pomysłów na różne lokalne inicjatywy dotyczące ich terenów. Opracowali wspólnie z nimi opis działań animacyjnych, które obejmują zrealizowane przez mieszkańców przedsięwzięcia inwestycyjne związane z włączeniem społeczności lokalnej, charakterystykę planowanych działań, ich harmonogram i budżet.

W ramach projektu wspierane są działania animacyjne związane z włączeniem społeczności lokalnej, które:

- zakładają współdziałanie mieszkańców, w ramach realizacji celów niezbędnych do rewitalizacji obszarów zdegradowanych;
- wynikają z konkretnych potrzeb danej społeczności;
- mają jasno określony cel, dobrze zaplanowane działania, mierzalne rezultaty i rozsądne koszty realizacji;
- są realizowane wspólnymi siłami wszystkich interesariuszy społeczności lokalnej: samorządów, przedsiębiorców, podmiotów ekonomii społecznej, organizacji społecznych i mieszkańców;
- umiejętnie i w przemyślany sposób angażują zasoby lokalne – naturalne, społeczne, ludzkie i finansowe;
- stanowią etap długofalowej rewitalizacji społecznej dla danej społeczności.

Realizacja działań animacyjnych, w ramach których są realizowane przez mieszkańców przedsięwzięcia inwestycyjne związane z włączeniem społeczności lokalnej, odbywają się przy zaangażowaniu wolontariuszy i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wartość działań animacyjnych, w ramach których zostaną zrealizowane przez mieszkańców przedsięwzięcia inwestycyjne związane z włączeniem społeczności lokalnej wynosi średnio 20 tys. zł na jedną inicjatywę lokalną w okresie od lipca 2017 do listopada 2017 roku.

Działania animacyjne realizowane w gminie Drawno:

- podjęcie działań zmierzających do uporządkowania przestrzeni w najbliższym otoczeniu mieszkańców ukierunkowane na wzmocnienie więzi lokalnych, integrujących społeczność Konotopia;
- podjęcie działań zmierzających do uporządkowania przestrzeni w najbliższym otoczeniu mieszkańców ukierunkowane na wzmocnienie więzi lokalnych, integrujących społeczność Niemieńska;

- wzbogacenie oferty świetlicy wiejskiej w Chomętowie o zajęcia sportowe i ogólnokondycyjne;
- wzbogacenie oferty placu zabaw w Świąciechowie o zajęcia sportowe i ogólnokondycyjne.

Na etapie **diagnozowania** wykorzystano następujące mechanizmy partycypacji społecznej:

- publikacje na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Drawnie – informacje o przystąpieniu do prac nad programem rewitalizacji;
- ogłoszenia o realizowanych działaniach i konsultacjach umieszczane w miejscach zwyczajowo przyjętych do zamieszczania ogłoszeń (gminne i sołectkie tablice informacyjne, świetlice wiejskie, strona internetowa itp.);
- badanie ankietowe przeprowadzone z przedstawicielkami i przedstawicielami wszystkich sołectw z terenu gminy;
- zaangażowanie animatora lokalnego pochodzącego bezpośrednio z obszaru gminy i od lat działającego na jej terenie, aby skuteczniej przekonać interesariuszy do aktywnego udziału w procesie rewitalizacji;
- udział animatorów lokalnych w szeregu inicjatyw lokalnych i przedsięwzięciach sportowo-kulturalnych na terenie gminy, przekazujących informacje o procesie rewitalizacji i gromadzących informacje o bieżących problemach i potrzebach mieszkańców;
- spotkania dla wszystkich grup interesariuszy, mające na celu zdiagnozowanie sytuacji na terenie gminy i poszczególnych sołectw, ze szczególnym uwzględnieniem problemów, potrzeb, potencjału i proponowanych rozwiązań (w trzech spotkaniach wzięło udział 28 osób);
- indywidualny wywiad pogłębiony z przedstawicielem władz lokalnych;
- wykorzystanie efektów dotychczasowej pracy Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), w tym m.in. wykorzystanie przygotowanej przez OWES diagnozy lokalnej czy współpraca przy wprowadzaniu narzędzi partycypacji społecznej (np. inicjatywa lokalna).

Na etapie **programowania** wykorzystano następujące mechanizmy partycypacji społecznej:

- publikacje na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Drawnie – informacje o przystąpieniu do prac nad programem rewitalizacji, prezentujące całość procesu rewitalizacji i efekty prac nad programem rewitalizacji, jak również zachęcające mieszkańców do udziału w konsultacjach;

- ogłoszenia o realizowanych działaniach i konsultacjach umieszczone w miejscach zwyczajowo przyjętych do zamieszczania ogłoszeń (gminne i sołeckie tablice informacyjne, świetlice wiejskie, strona internetowa itp.);
- wizje lokalne (spacery badawcze), podczas których mieszkańcy oraz osoby odpowiedzialne za przygotowanie programu rewitalizacji mieli okazję obejrzeć teren gminy i zgłaszać swoje uwagi oraz opinie bezpośrednio w miejscu, na temat którego toczyła się dyskusja (w 4 spacerach udział wzięło około 11 osób);
- spotkania animacyjne dla wszystkich grup interesariuszy organizowane na poziomie sołectw, mające na celu pobudzenie aktywności i włączenie ich do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych;
- spotkania animacyjne z przedstawicielami instytucjonalnymi (samorząd, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe) zainteresowanymi realizacją projektów na obszarze rewitalizacji (w trzech spotkaniach wzięło udział 65 osób);
- warsztat dla mieszkańców obszaru rewitalizacji i interesariuszy procesu rewitalizacji w formie grupy fokusowej w ramach konsultacji społecznych projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji (w warsztacie wzięło udział 10 osób).

Po uchwaleniu Lokalnego Programu Rewitalizacji rekomenduje się dalsze włączanie w działania wszystkich grup interesariuszy. Prawdłowo przeprowadzony proces rewitalizacji wymaga podejścia partycypacyjnego, poczucia udziału mieszkańców i innych interesariuszy we wszystkich etapach działania. Poniżej przedstawiono **model funkcjonowania partnerstwa** na rzecz procesu rewitalizacji.

Model opiera się na następujących elementach:

1. Zespół ds. rewitalizacji⁸,
2. Otwarta Grupa Robocza na Rzecz Rewitalizacji,
3. Stolik Rewitalizacyjny,
4. Projekty partycypacyjne (Młodzieżowi liderzy rewitalizacji, Kluby Radykalnych Matek Wiejskich⁹).

⁸ Opis w ramach systemu zarządzania LPR.

⁹ Nazwa wzorowana na inicjatywie Fundacji MaMa.

Otwarta Grupa Robocza na Rzecz Rewitalizacji

Formalne partnerstwo przedstawicieli grup interesariuszy procesu rewitalizacji w gminie i przedstawicieli środowisk nieformalnych.

Metoda ta w unikalny sposób prowadzi do dowartościowania wszystkich aktorów procesu rewitalizacji. Partycypacja nie polega wyłącznie na zapraszaniu ludzi na spotkania, lecz na wywołaniu poczucia roli gospodarza. Istotne jest oddanie ludziom możliwości współorganizacji spotkań. Otwarta Grupa Robocza wymaga struktury. Uczestnicy muszą wiedzieć, na czym polega metoda pracy i jaka jest ich rola. Różni się ona od metody *open space*. Stosowanie metody *open space*, przez pokładanie wiary w inicjatywę i podmiotowość uczestników, prowadzi jednocześnie do ich uprzedmiotowienia. Oczekując, że uczestnicy sami wyznaczą cele pracy, jej zakres i zadania, animatorzy *open space* często już na samym początku pracy dochodzą do punktu, w którym nie ma żadnych efektów, a winą za taki stan rzeczy obarczają uczestników.

Metoda Grupy Roboczej wymaga pracy ekspertów, pozwalającej włączyć się osobom praktykującym i uczestnikom procesów w sposób czynny bez naznaczania ich. Do Otwartej Grupy Roboczej przynależą ludzie z różnych środowisk, a każde z nich dzięki takiemu uczestnictwu zostaje docenione. Nie zadaje tu się pytań retorycznych, ani pytań całkowicie otwartych, co pozwala na to, że uczestnicy wiedzą nad czym pracują i do czego zmierzają. Istotne jest również poddanie procesów grupowych analizie i wyznaczenie liderów do prezentacji wypracowanych wniosków i narzędzi. Rezultaty powinny być dostępne w otwartej domenie i powinny dawać możliwość komentowania i ciągłego dopracowania ich w praktyce. Istotne jest docenienie faktu, że ludzie poświęcają swój wolny czas na to, żeby wspólnie pracować. Zaangażowanie w Otwartej Grupie Roboczej nie uwzględnia dodatkowych honorariów, jednakże za pracę należy się jakiś rodzaj benefitów. Są nimi wygodne warunki do pracy poprzez ufundowanie noclegu i obiadu. Dzięki temu ludzie oderwani w pewien sposób od swoich bezpośrednich obowiązków, nie muszą zajmować się rzeczami, które są angażujące czasowo i emocjonalnie. Z dala od własnego środowiska, od miejsca pracy zyskują nową perspektywę i energię. Prowadzi to do realizowania zadań w innych warunkach i innym środowisku, co z kolei pozwala na otwarcie procesów umysłowych i na to, aby szły one w dogodnych, wymaganych przez nas kierunkach. Rewitalizacja jako proces odradzania i odnawiania wymaga zmiany sposobu myślenia. Praca w Otwartej Grupie Roboczej przez swój kolektywny, niecodzienny, nieschematyczny charakter jest do tego dobrą okazją.

Cechy partnerstwa

1. Autentyczne

Partnerstwa na rzecz programów systemowych związanych z lokalną władzą mają często nieszczerzy charakter. Członkowie partnerstwa przystępują do niego z powodu partykularnych interesów lub dla zachowania poprawności politycznej.

OGRnRR zmierza do autentyczności. Istnieje możliwość budowania jej niejako na marginesie innych motywacji, tworzy ją poczucie identyfikacji z celami pracy grupy, głębokie zaangażowanie dla jej dobra oraz wiara w sens pracy. Jest to cel pracy moderatora, lub liderów grupy.

2. Zaangażowane

Praca w otwartej grupie roboczej oparta jest na zaangażowaniu jej członków. Nie jest ono ani oczywiste, ani natychmiastowe. Budowane jest stopniowo, w oparciu o pewne wartości i cechy charakterystyczne pracy. Zaangażowanie oznacza, że partnerstwo podejmuje działania i dyskutuje o nich. Członkowie partnerstwa nie są obojętni wobec działań związanych z rewitalizacją w gminie.

3. Otwarte

Każdy uczestnik Otwartej Grupy Roboczej ma prawo uczestniczyć w jej pracach, nie ma opłat wstępnych, nie ma barier instytucjonalnych, specjalnych zapisów, ani rozliczeń.

4. Reprezentatywne

Zależy nam na tym, aby w grupie pracowały osoby reprezentujące środowiska, które mają potencjał odpowiedni dla prac rewitalizacyjnych, posiadają zbieżne interesy oraz możliwe do wykorzystania zasoby, potrzeby i czas.

5. Ponadlokalne

Rewitalizacja to proces, który dotyczy nie tylko mieszkańców, instytucji i podmiotów z obszaru zdegradowanego. Przewidywalne oddziaływanie można zaplanować w najbliższym sąsiedztwie, a także daleko poza obszarem. Zainteresowanie procesem rewitalizacji ma również charakter ponadlokalny. Można przewidzieć, że istnieją interesariusze rewitalizacji obszaru mieszkający i działający daleko poza gminą, również zagranicą.

6. Refleksyjne

Partnerstwo powinno stawiać pytania dające do myślenia, prowokować wysiłek intelektualny. Prace w grupie, dyskusje, ale także proces twórczy, dynamika pracy, integracja, konflikty, przemiany motywacji i zwroty akcji powinny być na bieżąco poddawane refleksji. Możliwość zaangażowania w prace przedstawicieli środowiska naukowego jest tutaj nieocenionym wkładem. Co więcej, może okazać się bezkosztowy – zaproszenie doktorantów czy badaczy do pracy daje możliwość realizacji zadań statutowych uczelni, a dla badaczy jest możliwością dostępu do danych na temat niezwykle interesujący (rewitalizacja) czy nawet szansą na publikację. W innym przypadku możliwe jest zaangażowanie lokalnych nauczycieli lub proboszcza. Refleksja może być podejmowana na bieżąco, może przybrać formę krótkich notatek po spotkaniu, albo też mieć formułę rozmowy w kularach. Interesującym rozwiązaniem jest nagrywanie przez uczestników po spotkaniu krótkich filmików, w których wyrażają swoje emocje, przemyślenia, marzenia i cele. Ważne jest w tym momencie zaufanie w grupie, a także zasada, że nagrania te ani refleksje nie wydobędą się poza nasz krąg, do wiadomości publicznej.

7. Zapraszające

Należy zadbać o to, by dostęp do informacji o spotkaniach, pracy, wnioskach i zadaniach grupy był jak najbardziej jawny, otwarty i dostępny. Należy wykorzystać kanały informacyjne najczęściej używane w lokalnej społeczności, nie tworzyć kolejnych stron www czy innych mediów. Ogłoszenia w szkole, parafii, sklepie we wsi, tablicy sołectkiej. Lokalna gminna gazeta i media społecznościowe to typowe miejsca, gdzie możemy zapraszać do prac w grupie. Ważne jest także, aby każdy, kto do niej dołączy czuł, że jest mile widziany.

8. Bez hierarchii

Zasadą organizacji przestrzeni do spotkań jest krąg krzeseł, a nie podział na prezydium i publiczność. Takie ustawienie sali ma dawać wszystkim uczestnikom poczucie równych praw. Otwarta Grupa Robocza nie posiada zarządu. Decyzje są podejmowane metodą analizy i ustalenia konsensusu. Spotkania grupy są prowadzone przez moderatora wybieranego spośród uczestników, a różnorodne formy dyskusji (praca w zespołach) dają szansę podejmowania aktywności wszystkim uczestnikom spotkań według ich potrzeb i kompetencji.

9. Aktywne

Miarą aktywności partnerstwa jest aktywność poszczególnych jego działaczy. Zarówno w procesie rewitalizacji, jak i refleksji nad nią. Uczestnicy przyjmujący wyłącznie postawę obserwatora nie powinni uczestniczyć w spotkaniach. Formy pracy zastosowane w trakcie spotkań grupy powinny aktywizować wszystkich uczestników.

10. Zarażające entuzjazmem

Nic tak nie psuje grupy jak nuda. Biurokracja, papiery, przepisy mogą zniszczyć każdą energię. Podobnie jak mówienie w kółko o tym samym, oczywistości i banały, monopolizowanie dyskusji przez jednego uczestnika, komplikowanie ogólnych prawideł przez użycie języka naukowego lub biurokratycznego. To niszczy. Jak zatem coś zbudować? Trzeba samemu być pasjonatem rewitalizacji, cieszyć się z pracy z ludźmi, czuć entuzjazm ze spotkania, rozmowy... i tym zarażać.

11. Robocze

To miejsce, gdzie możemy się mylić, możemy próbować, tworzyć rozwiązania, poddawać je pod dyskusję i stwierdzać, że jednak jest to zły pomysł. Nie boimy się czasem mówić niedorzeczności, ponieważ darzymy się zaufaniem i wiemy, że teraz nad tym pracujemy, że jesteśmy w procesie. Pozbawia to z uczestników stresu i pozwala na aktywne uczenie się.

12. Chętne

Mówi się, że aby coś się udało ludziom musi się chcieć, że „gdzie wola tam sposób”. Otwarta Grupa Robocza to spotkanie ludzi, którzy chcą wykazać powodzenie procesów rewitalizacji, a nie ich fiasko.

13. Uczące się

W OGRnRR uczestniczą ludzie dorośli. Procesy uczenia się w tej grupie zachodzą inaczej niż u dzieci. Teoretycy edukacji dorosłych wskazują na to, że w wyniku socjalizacji zostają wytworzone pewnego typu ramy interpretacyjne, które pozwalają nam na uczenie się właściwie tylko tego, co już i tak umiemy. Rewitalizacja, choć realizowana w Polsce już od kilku, nadal lat jest procesem, który wymaga głębokich przemian mentalności, odrzucenia stereotypów, poszukiwania zupełnie nowych ścieżek zmiany i rozwoju społeczności lokalnej. OGRnRR to środowisko, gdzie procesy uczenia się

mogą zachodzić w warunkach laboratoryjnych, a liderzy świadomi szans i ograniczeń mogą je odpowiednio moderować.

14. Ciekawe

Partnerstwo jest podmiotem, który jest zainteresowany doświadczeniami innych: innych partnerstw na rzecz rewitalizacji (w sąsiednich gminach, w Polsce, zagranicą), innych projektów rewitalizacyjnych, rozwiązań organizacyjnych i formalnych. Dlatego Otwarta Grupa Robocza powinna wymieniać doświadczenia z podobnymi podmiotami.

Otwarta Grupa Robocza na Rzecz Rewitalizacji będzie się spotykać 4 razy w roku podczas dwudniowych posiedzeń wyjazdowych.

Przedmiotem prac Grupy w Drawnie powinno być planowanie, inspirowanie i refleksja nad działaniami wsparcia projektów kluczowych i projektów uzupełniających, a także podejmowanie takich aktywności, które:

- uzupełniają i aktualizują diagnozę społeczną otoczenia rewitalizacji,
- identyfikują nowe potrzeby rewitalizacyjne w gminie,
- identyfikują bariery i problemy związane z realizacją projektów,
- wzmacniają procesy rewitalizacyjne na pozostałych obszarach zdegradowanych gminy,
- ułatwiają realizację projektów związanych z animacją kultury (świetlice wiejskie, obiekty sakralne i zabytkowe).

Stolik rewitalizacyjny

Przewidziano cotygodniowe spotkania dyskusyjne dla osób zainteresowanych tematyką rewitalizacji oraz procesem rewitalizacji w gminie. Zasadą spotkań jest ich regularność i stałe miejsce. Spotkania odbywają raz w tygodniu o stałej porze i w stałym miejscu (np. w każdy poniedziałek o godz. 18.00 w kawiarni X).

Idea stolika nawiązuje do funkcjonującej w wielu krajach tradycji spotkań kameralnych. W Niemczech *Stammtisch* – oznacza zebranie grupy odbywające się regularnie zazwyczaj wokół stołu, często okrągłego. *Stammtisch* nie jest zorganizowanym, oficjalnym spotkaniem, ale nieformalnym spotkaniem przyjaciół. Dyskusje przy stoliku prowadzone są w sposób luźny, pełen dygresji i dowcipu. Udział w *Stammtischu* szczególnie na obszarach wiejskich związany był z przynależnością do grupy o wyższym statusie społecznym. W drugiej połowie XIX wieku uczestnikami *Stammtischu* byli miejscowi dygnitarze, tacy jak: burmistrz, lekarz, farmaceuta, nauczyciel, leśnik, bogaty rolnik. Zaproszenie do stolika było znakiem nadzwyczajnego uznania. Podobnie było w przypadku stołów, przy których zbierali się artyści.

W dzisiejszych czasach *Stammtisch* nie jest związany ze statusem społecznym. Teraz chodzi w nim o wspólnotę, intymność i wspólne sprawy. Nie zmienia to faktu, że bycie „zaproszonym do stolika” jest rodzajem działania mającego na celu uznanie, docenienie jako ważnego uczestnika rewitalizacji. Formuła łączenia demokratycznej otwartości z poczuciem uczestniczenia w czymś ważnym, tworzenia wspólnego dzieła, wypracowywania rozwiązań jest nobilitująca.

Cele spotkań stolika rewitalizacyjnego:

- utrzymanie stałego kontaktu z interesariuszami,
- zapewnienie otwartości i jawności procesów rewitalizacyjnych,
- informacja i edukacja na temat istoty i problemów rewitalizacji.

Stolik rewitalizacyjny powinien odbywać się zgodnie z następującymi warunkami:

1. Dobrowolność

Udział w spotkaniach „stolika” jest niezobowiązujący i dobrowolny.

2. Dostępność

Do „stolika” może się przysiąść każdy, kto ma potrzebę rozmowy na temat rewitalizacji.

3. Rozmowa

Istotą spotkania przy „stoliku” jest kulturalna, opierająca się na dialogu rozmowa. Ma ona charakter nieformalny, luźny, służy wymianie informacji, poglądów, opinii i wyjaśnianiu wątpliwości.

4. Napoje i potrawy

Każdy uczestnik spotkania zaopatruje się w napoje i ewentualne potrawy na własny koszt.

5. Czas trwania spotkania

Spotkanie trwa dopóki nie wyczerpie się temat rozmowy i bierze w nim udział przynajmniej trzech uczestników. Jednak nie powinno trwać dłużej niż 2 godziny.

6. Dokumentacja

Na stole znajduje się rozwinięty arkusz papieru, a materiały piśmienne pozwalają zapisywać w luźnej formie przebieg rozmowy (np. w formie mapy myśli). Fotografia zapisu może być publikowana na stronie www.

7. Moderacja

Przy stoliku rewitalizacyjnym powinna być obecna przynajmniej jedna osoba z zespołu ds. rewitalizacji, lokalny animator ds. rewitalizacji lub przedstawiciel instytucji zaangażowanej w proces. Do obowiązków moderatora należy podtrzymanie rozmowy i dbanie o dokumentację.

Młodzieżowi liderzy rewitalizacji

Rewitalizacja jako proces odnowy, zmiany, przemiany jest ze swej natury procesem zakorzenionym w przeszłości (nawet poprzez starą, zdegradowaną tkankę miejską), lecz równocześnie – zwróconym w przyszłość. Uruchamia to specyficzny sposób myślenia i działania, a mianowicie – podejście foresightowe. Przewidywanie różnych, możliwych, czasem nieco abstrakcyjnych, czasem zwyczajnych scenariuszy rozwoju danej społeczności lokalnej zawsze powinno mieć w perspektywie tych, którzy za 20 lub 40 lat będą użytkownikami tej przestrzeni. Włączenie młodych ludzi, którzy będą gospodarzami gminy po zakończeniu procesów rewitalizacji w proces jej projektowania, konsultowania i wdrażania jest niezwykle istotne. Pozwala to także na uniknięcie sytuacji, o jakiej mówi wielu sceptyków tych procesów: „i tak wam to zniszczą!”. Może dać także nadzieję, że przełamana zostanie (ogólnopolska) tendencja emigracji młodych z wiosek i małych miast do metropolii i za granicę. Będzie to możliwe, gdy młodzi poczują, że uczestniczą w czymś ważnym, że mają prawo by współdecydować, programować to, jak zmienia się ich otoczenie. Jeśli potem włączą się w odnawianie placu zabaw, malowanie garaży w podwórkach, czy wspólne sadzenie

truskawek w ogródku sąsiedzkim, być może z dumą będą po nich oprowadzać znajomych i będą zadowoleni ze swojej małej ojczyzny.

Struktura

Przewiduje się kilkuosobowe grupy w każdym sołectwie objętym obszarem rewitalizacji, współpracujące ze szkołą, parafią, organizacjami pozarządowymi (ZHP).

Metoda pracy

Zaplanowane zostały warsztaty, konwenty, grupy roboczo-doradcze, przedstawiciele w Otwartej Grupie Roboczej na Rzecz Rewitalizacji oraz uczestnictwo w Stoliku Rewitalizacyjnym, weekendowe zjazdy w świetlicach wiejskich.

Wzajemne korzyści

1. Możliwość uczenia się,
2. Wpływ na kształt przestrzeni zamieszkania,
3. Zaświadczenia o wolontariacie,
4. Wsparcie projektów kluczowych,
5. Organizacja projektów animacyjnych.

Kluby Radykalnych Matek Wiejskich

Matki są naturalnymi sojuszniczkami procesów rewitalizacji, to przecież one pragną lepszego świata dla swoich dzieci. Na poziomie ideowym pięknie wyraziła to Swan (artystka sztuki ulicznej) mówiąc, że matki są tymi, które wprowadzają dzieci w świat, które im go pokazują, tłumaczą, oswajają. Dlatego od poziomu ich edukacji i świadomości zależy jakość zmian społecznych i szansa na odnowę. Na poziomie praktycznym (co wykazały badania nad rewitalizacją, np. na terenie wrocławskiego Nadodrza) to one są tymi, które pilnują, by nowo odremontowany plac zabaw nie stał się miejscem picia piwa, by trawników nie rozjeżdżały parkujące samochody, zaś fasad budynków nie zdobiły wulgaryzmy. To one popierały remonty i zmiany, żadna z nich nie mówiła, że remont podwórka jest zbędny. Może wspominały o swoich obawach, ale gotowe były bronić tego nowego, czystego, kolorowego „kawałka świata” dla swoich dzieci.

Struktura

Otwarte, kilkunastoosobowe grupy w każdym sołectwie objętym obszarem rewitalizacji. Współpracujące z szkołą, parafią, kołem gospodyń wiejskich (jeśli funkcjonuje), lokalnym zespołem folklorystycznym, sklepem, świetlicą szkolną, sprzedawcami usług itp.

Metody pracy

Cotygodniowe „poranki przy kawie”, w tygodniu, przed południem, w trakcie gdy ojcowie są w pracy, kobiety wraz z dziećmi mogą spotykać się w świetlicy lub parafii, dzieląc się swoimi kłopotami dnia codziennego (grupa wsparcia), pomysłami na rozwój społeczności lokalnej (Kobięca Grupa Robocza), edukując się (Akademia Mam). Dobrze, jeśli spotkania te moderowane są przez animatorkę: pedagoga lub psychologa. Nie chodzi o formalizowanie spotkań ani wniosków, ale o nadawanie rozmowom celu, struktury, profesjonalne wsparcie refleksji, dokumentację i tworzenie raportów do zastosowania w procesach rewitalizacji.

Wspólne wyprawy kulturalne

- okolicznościowe spotkania o charakterze integracyjnym na terenie sołectwa,
- SWAPy ubranek, zabawek dziecięcych, pchle targi itp.,
- wspólne mini remonty, rękodzieło, szycie zasłon itp.

Wzajemne korzyści

1. Możliwość uczenia się,
2. Wpływ na kształt przestrzeni zamieszkania,
3. Sieć wsparcia,
4. Wsparcie projektów kluczowych,
5. Organizacja projektów animacyjnych,
6. Poszerzanie horyzontów poprzez wyprawy kulturalne.

9 ■ System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

9.1. Zespół ds. rewitalizacji

Zarządzającym programem w imieniu gminy będzie burmistrz przy pomocy Zespołu ds. rewitalizacji. Zespół zostanie powołany stosownym zarządzeniem burmistrza, a w jego skład wejdą:

- 2 przedstawicieli Burmistrza – w tym Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji, który będzie przewodniczył pracom Zespołu;
- 2 przedstawicieli Rady Miejskiej;
- 2 przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie obszaru rewitalizowanego;
- 2 przedstawicieli przedsiębiorców;
- inne osoby wskazane przez burmistrza.

Zespół ds. rewitalizacji opracuje swój regulamin. Jego pracami będzie kierował pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji. Zespół nadzoruje skuteczność i jakość realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Do zadań zespołu będzie należało w szczególności:

- przygotowywanie rocznych sprawozdań z realizacji LPR,
- przedkładanie Radzie Miejskiej propozycji zmian w treści Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- zapoznanie się z uwagami rady miejskiej dotyczącymi rocznego sprawozdania z realizacji LPR,
- opiniowanie wniosków przedkładanych przez partnerów projektów dotyczących zadań realizowanych w ramach obszaru rewitalizowanego,
- przygotowanie i zatwierdzenie Planu Komunikacji LPR,
- monitoring i ewaluacja LPR,
- podejmowanie decyzji odnośnie regulaminu prac zespołu, wyboru sekretarza itp.,
- inne zadania określone w regulaminie i mające znaczenie dla realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Uczestnictwo w pracach Zespołu ma charakter społeczny i za udział w nich nie przysługuje wynagrodzenie. Zespół spotyka się przynajmniej raz w roku. O ile to możliwe, decyzje podejmowane są w zespole w ramach konsensu, szczegółowy tryb podejmowania decyzji zostanie zaproponowany w regulaminie. Zespół ds. rewitalizacji będzie stanowił forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami gminy w zakresie prowadzenia i oceny rewitalizacji. Jednocześnie będzie on pełnił funkcję opiniodawczo doradczą dla Burmistrza.

9.2. Promocja Lokalnego Programu Rewitalizacji

Podmiotem, którego zadaniem jest prowadzenie i nadzorowanie promocji Lokalnego Programu Rewitalizacji, a w jej ramach również promocji poszczególnych projektów i zadań inwestycyjnych, będzie Zespół ds. rewitalizacji. W celu skuteczniejszej komunikacji pomiędzy uczestnikami procesu wdrażania Programu, a społeczeństwem zostanie opracowany „Plan komunikacji Lokalnego Programu Rewitalizacji”. Opracowanie to będzie podstawą działań informacyjnych i promocyjnych dla podmiotów uczestniczących we wdrażaniu LPR. Dokument ten będzie zawierał opis celów działań promocyjnych i informacyjnych, potencjalne grupy docelowe oraz działania zmierzające do zapewnienia sprawnego systemu wymiany informacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu wdrażania LPR.

Najważniejszym celem działań związanych z promocją Lokalnego Programu Rewitalizacji jest dotarcie do jak najszerszej grupy beneficjentów pośrednich (mieszkańców, turystów) z informacją o projektach podejmowanych w jego ramach. Celem pośrednim może stać się np. pozyskanie instytucji, które ewentualnie mogą później występować w charakterze partnera poszczególnych zadań realizowanych w ramach LPR.

Grupami docelowymi, do których kierowana jest promocja LPR będą:

- beneficjenci pośredni większości projektów – mieszkańcy miejscowości i gminy,
- środowisko przedsiębiorców lokalnych i ponadlokalnych,
- organizacje pozarządowe.

W ramach promocji Lokalnego Programu Rewitalizacji podejmowane będą następujące działania:

- utworzenie i stałe aktualizowanie zakładki LPR na stronie internetowej gminy,
- publikacje o realizacji projektów w ramach LPR w prasie samorządowej, lokalnej i regionalnej oraz w Internecie,
- tablice informacyjne i pamiątkowe anonsujące realizowane bądź zrealizowane projekty,
- spotkania, zebrania wiejskie, warsztaty, konsultacje projektów z potencjalnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, jak i z mieszkańcami obszaru rewitalizowanego.

10 ■ System monitoringu skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu

Monitoring Lokalnego Programu rewitalizacji pozwala pozyskać informacje, na podstawie których będzie można dokonać zarówno oceny stopnia realizacji celów i projektów rewitalizacyjnych (monitoring postępu realizacji programu), jak również oceny i identyfikacji trudności, przeszkód lub nieprawidłowości występujących podczas realizacji programu i projektów rewitalizacyjnych (monitoring barier i trudności).

Funkcję instytucji monitorującej wdrażanie LPR będzie pełnił Burmistrz i Rada Miejska w Drawnie. Co najmniej raz w roku analizowane będą postępy w realizacji programu rewitalizacji. Rada Miejska jako instytucja kontrolna i uchwałodawcza będzie realizować następujące zadania:

- akceptacja rocznych sprawozdań z realizacji LPR przygotowanych przez Zespół ds. rewitalizacji, w szczególności osiągnięcia celów, rezultatów;
- analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- aktualizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji;
- uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.

Monitoring w programie rewitalizacji odbywać się będzie w oparciu o dwa systemy:

- system monitoringu i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych w tym:
- monitoring projektów;
- monitoring realizacji celów programu rewitalizacji;
- system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w obszarze rewitalizacji w gminie lub uwarunkowania zewnętrzne.

Do oceny realizacji celów programu rewitalizacji zaprojektowano system wskaźników produktu, rezultatu bezpośredniego oraz oddziaływania wraz z oczekiwanymi wartościami. Punktem wyjścia były cele programu rewitalizacji i wnioski z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Określono, jakie zmiany na obszarze rewitalizacji są istotne z punktu widzenia poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej i zaproponowano trzy typy wskaźników, których celem jest ocena tych zmian:

- **wskaźniki produktu (WP)** – wskaźniki zagregowane, przedstawiające materialne zmiany w obszarze rewitalizowanym powstałe w wyniku realizacji projektów;
- **wskaźniki rezultatu bezpośredniego (WRB)** – wskaźniki agregowane, odnoszące się do bezpośrednich, sumarycznych efektów realizowanych projektów;
- **wskaźniki oddziaływania (WO)** – wskaźniki przedstawiające efekty w dłuższej perspektywie, mierzące realizację celów głównych programu rewitalizacji, na które składa się wiele działań, także tych, gdzie efekty są odroczone w czasie. W tym zakresie przeprowadzona zostanie sumaryczna

ocena wskaźników wykorzystanych w procesie delimitacji obszarów zdegradowanych. Jednoczesna obserwacja wszystkich sfer procesu rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, środowiskowej oraz funkcjonalno-przestrzennej pozwoli na ocenę skuteczności i komplementarności prowadzonych działań.

Monitoring realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Drawno w perspektywie 2023 roku będzie odbywać się w czterech etapach:

- monitoring i analiza realizacji celów programu – monitoring przeprowadzony w całym okresie realizacji programu rewitalizacji;
- monitoring i analiza procedur wdrażania projektów– analiza sposobu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- weryfikacja wskaźników:
- monitoring właściwego doboru wskaźników produktu i rezultatu dla każdego przedsięwzięcia. Dobór wskaźników musi być zgodny z instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014–2020, wydanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie w 2016 roku¹⁰;
- monitoring wskaźników realizacji lokalnego programu rewitalizacji gminy w perspektywie 2023 roku;
- raportowanie wyników.

Monitoring realizacji celów programu rewitalizacji będzie prowadzony w sposób ciągły w całym okresie objętym programem przy pomocy wskaźników oddziaływania. Obserwacje i analizy wskaźników będą wykonywane cyklicznie zgodnie z ustaloną częstotliwością. Mając na uwadze, że zmiany w obszarze rewitalizacji wymagają czasu, monitoring odbywać się będzie w odstępach rocznych. Pozwoli to na zebranie niezbędnych danych i analizę zaobserwowanych zmian. Ważnym elementem monitoringu będzie analiza efektu synergii i komplementarności między działaniami oraz diagnoza przyczyn problemów w uzyskaniu zakładanych efektów programu.

Monitoring projektów będzie prowadzony na bieżąco, a jego realizacja odbywać się będzie poprzez analizę zgodność jego przebiegu z założonym harmonogramem, budżetem i zakładanymi efektami.

Ustalenie wartości bazowej wskaźników nastąpi w pierwszym roku realizacji programu.

Obserwacji podlegać będą zarówno efekty w postaci produktów, zwłaszcza w projektach, gdzie istotnym komponentem jest infrastruktura, jak również rezultaty bezpośrednie projektów, a więc skutki dla mieszkańców obszarów rewitalizacji.

10 Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014–2020, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie 27 września 2016, www.rpo.wzp.pl.

System monitorowania opierać się będzie na wskaźnikach przypisanych zgodnie z ich znaczeniem do celów wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Wskaźniki zaprojektowano z myślą, aby jednocześnie oceniały realizację projektów jak również realizację przyjętych celów programu. Do każdego celu przypisano maksymalną liczbę punktów, jaką można uzyskać w wyniku ocen poszczególnych wskaźników:

- dla celu pierwszego – 40 punktów,
- dla celu drugiego – 30 punktów,
- dla celu trzeciego – 20 punktów,
- dla celu czwartego – 20 punktów.

Osiągnięcie zakładanego celu punktowego jest możliwe na dwa sposoby:

- poprzez osiągnięcie oczekiwanej wartości wskaźnika podstawowego o najwyższej wadze oraz kilku wskaźników o niższej wadze,
- poprzez osiągnięcie oczekiwanych wartości dla wszystkich wskaźników o niższej wadze.

Najwyższą wagę przypisano wskaźnikom, których wybór wynika bezpośrednio z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji oraz oceny wskaźników delimitacji ze względu na wewnętrzne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Pozostałe wskaźniki mają przypisane wagi 2 lub 5 w zależności od znaczenia dla realizacji celu. Przypisanie punktów do poszczególnych wskaźników odbywać się będzie na zasadzie obserwacji zmian i przez porównanie z przyjętymi wcześniej kryteriami oceny. W przypadku braku pozytywnych zmian dla danego wskaźnika zostanie przyznane 0 punktów.

Punkty wynikające z wag będą przyznawane w ocenie, jeśli założona dla danego wskaźnika tendencja będzie występować. Uzyskanie 100 punktów na koniec realizacji programu byłoby idealnym rozwiązaniem, lecz także niższe wyniki będą świadczyły o sukcesie. W procesie monitoringu i oceny programu ważna jest komplementarność przestrzenna w realizacji poszczególnych celów. Wiąże się to z koniecznością jednoczesnej oceny wszystkich przyjętych celów w programie. Podstawą oceny kompleksowości przeprowadzonej interwencji będzie osiągnięcie przynajmniej 60% punktów w każdym celu.

Tabela 10. Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji

Cel	Wskaźniki	Tendencja (zmiana)	Waga
Cel 1 Sfera społeczna Wzmocnienie spójności społecznej i kapitału społecznego oraz jakości życia na obszarze rewitalizacji	Cel 1		40
	Wskaźniki produktu		
	Liczba imprez organizowanych na terenie rewitalizowanym	Rosnąca, nie mniej niż 2 roczne	5
	Liczba szkoleń z zakresu przygotowania projektów lokalnych	Rosnąca, nie mniej niż 1 roczne	5
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Liczba projektów zgłoszonych przez mieszkańców sołectwa	Nie mniej niż 1 rocznie	5
	Liczba prac społecznych wykonanych przez mieszkańców sołectwa	Nie mniej niż 2 rocznie	5
	Liczba osób uczestniczących w imprezach lokalnych	Rosnąca, nie mniej niż 20%	5
	Wskaźniki oddziaływania		
	Odsetek bezrobotnych [%]	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	20
	Korzystający z pomocy społecznej na 100 mieszkańców.	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
	Wielkość zasiłków pomocy rodzinie w przeliczeniu na rodzinę	Spadająca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
Cel 2 Sfera gospodarcza Zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej	Cel 2		30
	Wskaźniki produktu		
	Liczba projektów w których uczestniczyli przedsiębiorcy	Nie mniej niż 2 rocznie	10
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Liczba osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach w wyniku realizacji projektów	Rosnąca, nie mniej niż 2 na projekt	5
	Wskaźniki oddziaływania		
	Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą	Rosnąca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	15
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%]	Stoła	5	
Cel 3 Sfera techniczna	Cel 3		20
	Wskaźniki produktu		

Poprawa stanu technicznego infrastruktury	Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych remontowi/modernizacji	Minimum 2 rocznie	5
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Powierzchnia obiektów poddanych remontowi/modernizacji	1 ha rocznie	10
	Wskaźniki oddziaływania		
	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych obiektów (rocznie)	500 rocznie	5
	Liczba nowych usług o charakterze publicznym powstałych w wyniku modernizacji obiektów	2 rocznie	5
Cel 4 Sfera funkcjonalno-przestrzenna Poprawa dostępności do usług i rozwój form spędzania wolnego czasu	Cel 4		20
	Wskaźniki produktu		
	Liczba projektów zwiększających dostępność obszarów rewitalizowanych do podstawowych usług	1 rocznie	5
	Wskaźniki rezultatu bezpośredniego		
	Liczba nowych usług i form spędzania czasu wolnego	2 rocznie	5
	Liczba osób korzystających z nowych form spędzania czasu wolnego	500 rocznie	5
	Wskaźniki oddziaływania		
	Liczba osób biorących udział w nowych formach spędzania czasu wolnego	Rosnąca, nie mniej niż o 10% (do 2023)	5
	Poprawa dostępu do usług publicznych dla osób z obszaru rewitalizowanego	Rosnąca, nie mniej niż o 5% (do 2023)	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania.

Spis map

Mapa 1. Podział gminy Drawno na jednostki analityczne – sołectwa.....	31
Mapa 2. Podobszar rewitalizacji Chomętowo.....	46
Mapa 3. Podobszar rewitalizacji Konotop.....	47
Mapa 4. Podobszar rewitalizacji Niemieńsko.....	48
Mapa 5. Podobszar rewitalizacji Święciechów.....	49
Mapa 6. Podobszar rewitalizacji Drawno.....	50

Spis tabel

Tabela 1. Wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze dla gminy Drawno na tle powiatu choszczeńskiego.....	6
Tabela 2. Przykładowe wskaźniki diagnozy zjawisk kryzysowych.....	24
Tabela 3. Podział miasta i sołectwa Drawno na jednostki analityczne	28
Tabela 4. Wskaźniki sfery społecznej w mieście Drawno.....	35
Tabela 5. Wskaźniki sfery gospodarczej w gminie Drawno.....	38
Tabela 6. Zestawienie wskaźników sfery funkcjonalno-przestrzennej i środowiskowej w gminie Drawno	40
Tabela 7. Charakterystyka obszaru zdegradowanego w gminie Drawno.....	41
Tabela 8. Obszar rewitalizacji w gminie Drawno – ocena pogłębiona.....	45
Tabela 9. Harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	86
Tabela 9. Wskaźniki realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji	112

Spis rysunków

Rysunek 1. Schemat diagnozy sytuacji wewnętrznej w gminie na potrzeby rewitalizacji.....	20
Rysunek 2. Schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego.....	22
Rysunek 3. Schemat wyznaczania obszaru rewitalizacji.....	27

Spis literatury

- *Statystyczne Vademecum Samorządowca*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, (Dz.U. z 2017, poz. 1023 ze zm.).
- Zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020 opracowane przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2014–2020.

Aneks nr 1 – Wartości bazowe wskaźników

	Liczba mieszkańców	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	Liczba osób w wieku produkcyjnym	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba przestępstw
Barnimie	323	70	283	19	24	2
Brzeziny	427	28	399	9	13	5
Dominikowo	264	95	234	18	17	0
Chomętowo	336	48	302	17	16	4
Kiełpino	141	15	111	6	11	3
Konotop	154	49	121	17	11	0
Niemieńsko	182	19	152	10	14	4
Podlesie	48	5	23	4	10	0
Święciechów	492	71	459	25	13	5
Zatom	183	10	151	8	19	1
Żółwino	72	4	33	4	29	1
Obszar 1	596	16	394	7	129	5
Obszar 2	322	18	189	7	56	10
Obszar 3	283	23	181	6	57	1
Obszar 4	261	15	162	10	51	8
Obszar 5	386	56	244	12	83	2
Obszar 6	333	15	224	11	57	3
Obszar 7	428	17	291	6	62	0
Obszar 8	199	13	135	1	9	0

	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece	Liczba zarejestrowanych na danym obszarze NGO	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej	Liczba bezrobotnych	przeciętny czas dojazdu do miasta wojewódzkiego	dostępność do podstawowych usług
Barnimie	1	2	11	24	100	6
Brzeziny	0	1	9	17	100	15
Dominikowo	0	1	12	23	115	13
Chomętów	0	0	8	26	110	3

o						
Kiełpino	0	0	1	13	90	9
Konotop	0	0	3	24	130	14
Niemieńsk o	0	1	3	18	135	9
Podlesie	0	0	0	5	110	16
Święciechó w	1	2	19	44	90	5
Zatom	0	0	7	14	140	15
Żółwino	1	0	2	5	95	7
Obszar 1	0	0	37	18	90	0
Obszar 2	1	0	39	12	90	0
Obszar 3	0	4	16	13	90	0
Obszar 4	0	0	14	18	90	0
Obszar 5	0	1	38	26	90	0
Obszar 6	1	1	49	17	90	0
Obszar 7	0	1	46	15	90	0
Obszar 8	0	0	6	3	90	0

Aneks 2 – Mapa obszaru gminy z naniesionym obszarem zdegradowanym i obszarami rewitalizacji

Z uwagi na rozmiar mapa znajduje się w osobnym pliku i wersji wydrukowanej LPR